

Značenje Brazila u Južnoj Americi i svijetu: nadregionalna sila u uzletu obilježena unutarnjim nejednakostima

Cvetko, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:062137>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 82/PE/2016

**ZNAČENJE BRAZILA U JUŽNOJ AMERICI I
SVIJETU: NADREGIONALNA SILA U
UZLETU OBILJEŽENA UNUTARNJIM
NEJEDNAKOSTIMA**

Mario Cvetko

Varaždin, ožujak 2016.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
STUDIJ POSLOVNE EKONOMIJE – SMJER
MEĐUNARODNA TRGOVINA

DIPLOMSKI RAD br. 82/PE/2016

ZNAČENJE BRAZILA U JUŽNOJ AMERICI I
SVIJETU: NADREGIONALNA SILA U
UZLETU OBILJEŽENA UNUTARNJIM
NEJEDNAKOSTIMA

Student:

Mario Cvetko, 0159/336D

Mentor:

doc. dr. sc. Petar Kurečić

Varaždin, ožujak 2016.

Prijava diplomskog rada

studenata iv. semestra diplomskog studija
Poslovna ekonomija

IME I PREZIME STUDENTA	Mario Cvetko	MATIČNI BROJ	0159/336D
NASLOV RADA	Značenje Brazila u Južnoj Americi i svijetu: nadregionalna sila u uzletu obilježena unutarnjim nejednakostima		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Meaning of Brazil in South America and the world: supra-regional power in ascent marked by inner inequalities		
KOLEGIJ	Ekonomika i politika međunarodne razmjene		
MENTOR	doc. dr. sc. Petar Kurečić		
ČLANOVI POVIJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Goran Kozina 2. doc. dr. sc. Anica Hunjet 3. doc. dr. sc. Petar Kurečić		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	82/PE/2016
OPIS	

Kako i kod velike većine zemalja u svijetu, tako je i gospodarski uzlet Brazila povezan sa politikom. Tako je gospodarski uzlet Brazila započeo sredinom 1950-ih godina, te se konstantno razvijao, da bi početkom 2000-ih godina postao jedna od vodećih svjetskih gospodarskih sila, te je taj status zadržao i danas. Brazil svoj ekonomski razvoj duguje prvenstveno velikim prirodnim bogatstvima koje posjeduje, a tu se prvenstveno misli na velike površine poljoprivrednoga zemljišta, velika nalazišta raznih željeznih ruda i minerala, te velika nalazišta nafte. Brazil je trenutno najveća ekonomija u Južnoj Americi, te šesta najveća u svijetu. Sukladno prirodnim bogatstvima koja posjeduje ima izrazito razvijene sektore poljoprivrede, rudarstva, te proizvodni i uslužni sektor. Zahvaljujući velikim rezervama nafte, od uvoznika je postao jedan od deset najvećih izvoznika nafte u svijetu. Brazil je član mnogih regionalnih i svjetskih trgovačkih i ostalih organizacija. Tijekom posljednjih petnaestak godina Brazil je postao regionalna ekonomska sila koja polako zamjenjuje hegemoniju SAD-a, što je uvelike pridonijelo stvaranju napetih odnosa između dviju država, a koji ionako nisu bili baš najbolji. Usprkos svim ekonomskim uspjesima, u Brazilu još uvijek postoje velike socioekonomske nejednakosti, gdje se prvenstveno misli na zdravstvenu skrb, te neravnomjernu raspodjelu dohotka, odnosno bogatstva. Stanovništvo se sa takvim nejednakostima teško miri, pa vlada na razne načine pokušava smanjiti te nejednakosti, te i na taj način pridonijeti daljnjem ekonomskom razvoju zemlje.

U VARAŽDINU, DANA

15.03.2016.

P. Kurečić

DIR 01 PE

SAŽETAK

Brazil, najveća država Južne Amerike, te jedina država portugalskog govornog područja u Americi, bio je portugalska kolonija od početka 16. stoljeća pa sve do početka 19. stoljeća kada je ostvarena nezavisnost od Portugala. Tek je krajem 19. stoljeća napokon postao republika. Brazil je najveća nacionalna ekonomija Južne Amerike te šesta najveća u svijetu. Raspolaže velikim i razvijenim poljoprivrednim, rudarskim, proizvodnim i uslužnim sektorima, te posjeduje goleme količine rezervi nafte. Gospodarski uzlet Brazila povezan je sa politikom, kao i kod velike većine zemalja u svijetu. Tako je gospodarski uzlet Brazila započeo sredinom 1950-ih godina, te se konstantno razvijao, da bi početkom 2000-ih godina postao jedna od vodećih svjetskih ekonomskih sila, a što je i dan danas. Brazil svoj ekonomski razvoj duguje prvenstveno velikim prirodnim bogatstvima koje posjeduje, a tu se prvenstveno misli na poljoprivredno zemljište te velika nalazišta nafte. Brazil je član mnogih regionalnih i svjetskih organizacija. Tijekom posljednjih 15-ak godina postao je regionalna ekonomska sila koja polako zamjenjuje SAD, a samim time se stvaraju napeti odnosi između dviju zemalja. Usprkos svim ekonomskim uspjesima, u Brazilu još uvijek postoje velike socioekonomske nejednakosti, s čime se stanovništvo teško miri, pa vlada pokušava na razne načine smanjiti te nejednakosti.

Ključne riječi

- Politički uzlet
- Gospodarski uzlet
- Nadregionalna sila
- Prirodna bogatstva
- Socioekonomske nejednakosti

ABSTRACT

Brazil, the largest country in South America and the only Portuguese-speaking country in the Americas, was a Portuguese colony from the early 16th century until the early 19th century, when it achieved independence from Portugal. To the late 19th century it finally became a republic. Brazil is the largest national economy in South America and the sixth largest in the world. It has large and developed agricultural, mining, manufacturing and service sectors, and huge amounts of oil reserves. The economic rise of Brazil is associated with the policy, as well as in most of countries in the world. Thus, the economic rise of Brazil began in the mid 1950s, and has been constantly developing, leading to the fact that Brazil became one of the world's leading economic powers in the early 2000s, and it remained so to this days. Brazil owes its economic development primarily to great natural resources which it possesses, primarily being agricultural land and large oil fields. Brazil is a member of many regional and international organizations. Over the past 15 years Brazil has become a regional economic power which is slowly replacing the United States, and thus creating tensed relations between the two countries. Despite all the economic successes, there are still huge socio-economic inequalities in Brazil which the population is difficult to accept, however the government is trying to reduce this inequalities in various ways.

Key words

- The political ascent
- The economic ascent
- Supra-regional power
- Natural resources
- Socio-Economic inequalities

Sadržaj

1. UVOD	1
1. BRAZIL	3
1.1. Povijest Brazila	3
1.2. Zemljopisni položaj i administrativna podjela	5
1.2.1. Zemljopisni položaj	5
1.2.2. Administrativna podjela	6
1.3. Stanovništvo, infrastruktura i obrazovanje, ekonomija	8
1.3.1. Stanovništvo	8
1.3.2. Infrastruktura i obrazovanje	9
1.3.3. Ekonomija	10
2. BRAZIL KAO NADREGIONALNA SILA	13
2.1. Politički uspon Brazila	13
2.2. Vanjska politika Brazila	15
2.3. Gospodarski uspon Brazila	16
2.3.1. Povezanost BDP-a i vanjskog duga, te BDP-a i direktnih inozemnih investicija u Brazilu	22
2.3.2. Megadogađanja u Brazilu	24
2.3.3. Zemlje BRICS-a u suvremenom Svijetu	26
2.3.4. Odnos Brazila sa ostalim članicama BRICS-a	27
2.3.5. Gospodarski odnos Brazila i Kine	28
2.4. Politički i gospodarski odnos Brazila i SAD-a	31
2.5. Brazilsko članstvo u regionalnim i svjetskim organizacijama	35
2.5.1. Mercosur, uloga i članstvo Brazila	36
2.5.2. UNASUR, uloga i članstvo Brazila	37
2.5.3. Uloga ALBE u Južnoj Americi	39
3. USPOREDBA BRAZILA SA ZEMLJAMA U OKRUŽENJU I SVIJETU	42
3.1. Brazil u usporedbi sa zemljama u okruženju	42
3.2. Brazil u usporedbi sa zemljama u svijetu	43
4. SOCIOEKONOMSKE NEJEDNAKOSTI U BRAZILU	45
4.1. Zdravstveni sustav u Brazilu	45

4.2. Ekonomska nejednakost u Brazilu	47
5. ZAKLJUČAK	51
6. LITERATURA	54
7. PRILOZI	55
7.1. Popis tablica	55
7.2. Popis slika	55

1. UVOD

Govoreći o Brazilu kao jednoj od najvećih svjetskih ekonomski sila, moramo imati na umu da se to nije desilo u kratkom vremenskom periodu i da to nije došlo samo od sebe. Kako je u svojim počecima Brazil bio portugalska kolonija, a općepoznata je stvar da su gospodarstvo i politika usko povezani, nije mogao razvijati svoju ekonomiju na željeni način. Iako je krajem 19. stoljeća postao samostalna republika stvari se nisu odmah promijenile na bolje. Na to je trebalo čekati više od šezdeset godina, kada se dolaskom na vlast predsjednika Juscelina Kubitscheka Brazil počeo modernizirati i razvijati. U to vrijeme, najveći problem u svijetu ekonomije bila je inflacija, kako u Brazilu tako i u ostalim svjetskim državama. Kada je ona stavljena pod nadzor počeo je gospodarski uzlet Brazila.

Za razvoj Brazila na svjetskoj razini su prvenstveno zaslužni globalizacija te dolazak na vlast predsjednika Lule 2002. godine. Poštivanjem tržišnih mehanizama, te njegovim mjerama socijalne politike smanjen je broj stanovništva koji žive ispod granica siromaštva za čak 50% što je uvelike pridonijelo gospodarskom razvoju Brazila. Od velike važnosti su i golema prirodna bogatstva koja posjeduje, a tu se prvenstveno misli na velike obradive poljoprivredne površine, bogata nalazišta raznih željeznih ruda i minerala, te velika nalazišta nafte. Upravo ta nalazišta su Brazil pretvorile iz uvoznika nafte u jednog od deset najvećih svjetskih izvoznika nafte. Također, Brazil ima vrlo razvijen i sofisticiran sektor usluga. Zajedno sa drugim razvijenim svjetskim zemljama puno ulažu u razvoj modernih tehnologija, IT sektor, te razvoj vlastite infrastrukture koja je u slabom stanju, kako bi i dalje mogli nastaviti sa vlastitim razvojem ekonomije.

Brazil je član mnogih regionalnih i svjetskih trgovačkih i ostalih organizacija. Također spada u pet najbrže rastućih svjetskih ekonomija poznatijih pod akronimom BRICS, a koji se odnosi na Brazil, Rusiju, Indiju, Kinu i Južnu Afriku. Kao takav, prometnuo se u vodeću ekonomsku silu i u regiji, polako zamjenjujući liderstvo SAD-a. U vanjskotrgovinskim odnosima

tako Kina postaje njihov glavni trgovinski partner i jedan od najvećih ulagača u Brazilsku ekonomiju. To se negativno odrazilo na ionako napete odnose između Brazila i SAD-a.

Iako bi takve ekonomske rezultate poželjela svaka država u svijetu, ipak nije sve tako idilično u Brazilu. Trenutno najveći problemi se odnose na još uvijek prevelike socioekonomske nejednakosti koje vladaju među Brazilcima. Te nejednakosti se prvenstveno odnose na nejednaku raspodjelu dohotka, pa tako još uvijek milijuni ljudi žive ispod granica siromaštva i jedva preživljavaju, dok političari uživaju u visokim primanjima i raznim dodatnim beneficijama. Tako građani smatraju da bi političari morali biti socijalno osjetljiviji. Drugi problem je zdravstveni sustav iz razloga što su u javnim bolnicama, koje su besplatne, ogromne gužve i liste čekanja te se ne mogu obaviti sve pretrage, dok si liječenje u privatnim klinikama malo tko može priuštiti. Na navedenim problemima vlada bi trebala dodatno poraditi te pokušati naći neka rješenja kako bi građani bili zadovoljniji, te kako bi se postojeće nejednakosti smanjile.

1. BRAZIL

1.1. Povijest Brazila

Službeni naziv Brazila je Savezna Republika Brazil, najveća je država u Južnoj Americi, te jedina država portugalskog govornog područja u Americi. Od iskrcavanja Pedra Alvaresa Cabrala 1500. godine, Brazil je bio portugalska kolonija sve do 1815. godine kada je uzdignut na ujedinjenu kraljevinu s Portugalom i Algarveom, iako je kolonijalna povezanost bila prekinuta već 1808. godine nakon Napoleonovog upada u Portugal, kada je prijestolnica portugalskog kraljevstva preseljena iz Lisabona u Rio de Janeiro. Nezavisnost od Portugala ostvarena je 1822. godine. Isprva nezavisan kao Brazilsko carstvo, Brazil je od 1889. godine republika, premda dvodomni parlament, danas zvan kongres, datira iz 1824. godine kada je usvojen prvi ustav. Današnji ustav, Brazil definira kao saveznu republiku federalnog distrikta, 26 država i 5564 grada.

Povjesničari vjeruju, iako je prvo naselje osnovano 1532. godine, da je stvarna kolonizacija započela 1534. godine kada je kralj Ivan III. podijelio teritorij na 12 nasljednih kapetanija. Takav aranžman se pokazao problematičnim pa je 1549. godine upravi cijele kolonije dodijelio generalnog guvernera. Neka od domorodačkih plemena Portugalci su asimilirali, dok su druga bila porobljena ili istrijebljena tijekom dugih ratova ili pak su stradali od europskih bolesti za koje nisu imali imunitet.

Kolonizatori su iskorištavali prirodna dobra, to je u početku većinom bilo drvo pernambuco (drvo Brazil ili Pau-Brasil), da bi do sredine 16. stoljeća šećer postao najznačajniji brazilski izvozni proizvod. Krajem 17. stoljeća izvoz šećera je počeo opadati, ali otkriće zlata od strane istraživača u regiji koju su kasnije nazvali Minas Gerais, spasilo je koloniju od propasti. Godine 1808., kraljica Marija I. i njezin sin i regent¹, budući kralj Ivan VI., bježeći pred Napoleonovom vojskom, zajedno sa kraljevskom obitelji, plemstvom i vladom

¹ Od latinske riječi *regens* što znači „onaj koji vlada“. (<https://sh.wikipedia.org/wiki/Regent>)

preselili su se u Rio de Janeiro. To je jedini zabilježeni preko kontinentalni premještaj jedne kraljevske obitelji. Rio de Janeiro postao je sjedištem cijelog Portugalskoga kolonijalnog carstva. Godine 1815. Ivan VI., tada regent u ime svoje majke, uzdigao je Brazil od kolonije na suvereno kraljevstvo ujedinjeno s Portugalom.

Kralj Ivan VI. vratio se u Europu 26. travnja 1821. godine, ostavivši svog starijeg sina, princa Pedra de Alcântaru kao regenta Brazila. Portugalska vlada je Brazilu pokušala vratiti status kolonije, lišavajući ga svih postignuća ostvarenih od 1808. godine nadalje. Brazilci se tome nisu htjeli pokoriti te ih je u tome podržao princ Pedro koji je 7. rujna 1822. godine proglasio nezavisnost od Portugala, čime je osnovao Brazilsko Carstvo. Pedro je proglašen prvim carem Brazila, a 1. prosinca iste godine okrunjen je kao Petar I. Brazilski rat za nezavisnost proširio se čitavim teritorijem zemlje, a posljednji portugalski vojnici predali su se 8. ožujka 1824. godine, a 29. kolovoza 1825. godine Portugal je priznao nezavisnost Brazila.

Nakon što je prihvaćen u gradskim savjetima diljem zemlje, prvi brazilski ustav proglašen je 25. ožujka 1824. godine. Petar I. abdicirao je 7. travnja 1831. godine i otišao u Europu vratiti svoju kćer na vlast, ostavivši svog petogodišnjeg sina i nasljednika koji će postati car Petar II. Brazil je tijekom 58-godišnje vladavine Petra II. radi uspješnih izbora i neograničene slobode govora učvrstio predstavničku demokraciju. Najbitnije, ropstvo je ukinuto nakon sporog, ali stalnog procesa koji je započeo krajem međunarodne trgovine robljem 1850. godine i dovršen potpunim ukidanjem ropstva 1888. godine, "Zlatnim zakonom" kojeg je stvorila princeza Izabela. Sljedeće godine stvorena je federalna republika, službenog naziva Republika Sjedinjenih Brazilskih Država, koju je 15. studenog 1889. godine proglasio feldmaršal Deodoro da Fonseca.

Kako je rana republikanska vlada bila više-manje vojna diktatura uslijedilo je nekoliko državnih udara do ponovnog uspostavljanja demokracije 1946. godine kada je za predsjednika izabran general Eurício Gaspar Dutra. Tada

dolazi suvremeno doba demokratske vladavine, iako se 1964. godine dogodio državni udar i u zemlji je uvedena potpuna diktatura koja je trajala do 1974. godine kada predsjednikom postaje general Ernesto Geisel, koji je započeo projekt redemokratizacije s ciljem tranzicije zemlje u potpunu demokratizaciju. Tijekom 1990-ih i 2000-ih godina, Brazil je konačno ostvario dugo očekivanu političku stabilnost, te je postao jedna od novih svjetskih ekonomskih sila. (www.wikipedia.org, pristupljeno 09.02.2016.)

1.2. Zemljopisni položaj i administrativna podjela

1.2.1. Zemljopisni položaj

Brazil je najveća zemlja Južne Amerike, treća najveća u obije Amerike, te peta najveća na svijetu s ukupnom površinom 8 514 876,599 km². Proteže se duž istočne obale Južne Amerike i uključuje većinu unutrašnjosti kontinenta. Graniči s Urugvajem na jugu, Argentinom i Paragvajem na jugozapadu, Bolivijom i Peruom na zapadu, Kolumbijom na sjeverozapadu, te Venezuelom, Surinamom, Gvajanom i Francuskom Gvajanom na sjeveru. Jedine dvije južnoameričke zemlje s kojima Brazil nema granicu su Ekvador i Čile. Proteže se kroz tri vremenske zone.

Brazilski reljef je raznovrstan te uključuje brda, planine, ravnice i visočja. Većina terena leži između 200 i 800 metara nadmorske visine. Ima gust i složen riječni sustav, koji je jedan od najvećih na svijetu. Tu se ističe rijeka Amazona koja je druga najduža rijeka na svijetu i prva na svijetu po volumenu vode. Klima Brazila obuhvaća širok raspon vremenskih prilika na velikom području i raznolikoj topografiji, ali većina zemlje ima tropsku klimu. Prema Köppenovoj klasifikaciji klime Brazil karakterizira šest glavnih klimatskih podvrsta: ekvatorska, tropska, polusuha, brdska tropska, umjerena i suptropska klima. Različiti klimatski uvjeti uzrokuju prirodne okoliše u rasponu od ekvatorskih kišnih šuma na sjeveru i polusuhih pustinja na sjeveroistoku do crnogoričnih šuma na jugu i tropskih savana u središnjem Brazilu. Mnoge regije imaju vrlo različite mikroklima.

U Brazilu postoji nekoliko različitih ekosistema, kao što su Amazonska prašuma, područje s najvećom bioraznolikošću na svijetu, Atlantska šuma, te eko-regija Cerrado u središnjem dijelu Brazila. Bogati svijet divljih životinja Brazila odražava raznovrsnost prirodnih staništa. Međutim, većina ostaje uvelike nedokumentirana te se redovno otkrivaju nove vrste. Znanstvenici procjenjuju da je ukupan broj biljnih i životinjskih vrsta u Brazilu blizu 4 milijuna. Može se reći da je prirodno nasljeđe Brazila ozbiljno ugroženo stočarstvom i poljoprivredom, sječom drveta, rudarstvom, naseljavanjem, iskorištavanjem nafte i plina, prevelikim izlovom ribe, trgovinom divljih životinja, branama i infrastrukturom, zagađenjem vode, klimatskim promjenama, požarima i invazivnim vrstama, dok je u mnogim područjima zemlje prirodni okoliš ugrožen razvojem. (www.wikipedia.org, pristupljeno 09.02.2016.)

1.2.2. Administrativna podjela

Brazil je federacija sastavljena od 26 država, jednog saveznog distrikta (koji sadrži glavni grad, Brasiliu) i gradova. Države imaju samostalnu administraciju, ubiru vlastite poreze i primaju udio poreza koji ubire savezna vlada. Unatoč tome, države nemaju veliku autonomiju u donošenju vlastitih zakona. Krivične i civilne zakone može donijeti samo dvodomni savezni kongres i jedinstveni su u cijeloj zemlji. Izvršnu vlast država provode guverneri birani na mandat od 4 godine. Sudsku vlast vrše državni sudovi prvog i drugog stupnja. Federalni distrikt ima iste karakteristike kao i savezne države i gradovi. Za razliku od država članica, ne može biti podijeljen na općine, ali može ubirati poreze kao savezna država i kao grad. Gradovi kao najmanje federalne jedinice imaju određenu autonomiju, pa tako svaki grad ima svoj temeljni zakon koji definira vlastitu političku organizaciju, ali je ograničen saveznim ustavom. Trenutno postoji oko 5565 gradova u Brazilu.

Brazilske države su grupirane u pet geografskih regija: Sjevernu(3), Sjeveroistočnu(2), Srednjejapadnu(1), Jugoistočnu(4) i Južnu regiju(5), kako možemo vidjeti na *Slici 1*.

Slika 1: Administrativna podjela Brazila

Ova podjela ima pravni karakter i u svom izvornom obliku predložio ju je 1969. godine Brazilski Institut za geografiju i statistiku (*IBGE*). Osim teritorijalne podjele, *IBGE* je uzeo u obzir samo prirodne značajke, kao što su klima, topografija, vegetacija i hidrografija, te su regije ponekad poznate kao "Prirodne regije Brazila". Premda određene zakonom, brazilske regije isključivo su zemljopisna podjela, nemaju političko ili administrativno značenje niti bilo kakav posebni oblik vlade. Korisne su uglavnom za statističke svrhe i određivanje primjene saveznih sredstava za razvojne projekte.

Brazil ima i poluslužbene teritorijalne pretenzije prema dijelu područja Antarktike. Zahtjev je prva formalizirala geografkinja Therezinha de Castro kroz Teoriju suočavanja, koja postavlja da države na južnoj hemisferi imaju pravo na dio teritorija antarktičkog kontinenta, u skladu sa usporedivim meridijanima svojih primorja na istoku i zapadu i primorja Antarktike. Godine 1986. Brazil je osnovao stanicu "*Comandante Ferraz*" koja služi kao baza za znanstvena istraživanja. Objekti baze mogu primiti 46 ljudi. (www.wikipedia.org, pristupljeno 09.02.2016.)

1.3. Stanovništvo, infrastruktura i obrazovanje, ekonomija

1.3.1. Stanovništvo

U Brazilu prema službenoj procjeni iz 2013. godine živi 201 032 714 stanovnika, što daje gustoću naseljenosti od 22,4 stanovnika po km². Stanovništvo je vrlo koncentrirano u jugoistočnoj i sjeveroistočnoj regiji na koje zajedno otpada oko 65% ukupnog broja stanovnika, dok na površinski najveće regije, srednjezapadna i sjeverna koje površinom obuhvaćaju oko 64% teritorija, otpada tek oko 15% ukupnog broja stanovnika. Broj stanovnika je znatno porastao između 1940. i 1970. godine, ali ne zbog povećanja nataliteta već zbog pada mortaliteta, iako je već od 1960-ih godišnji prirast bio u opadanju, te se očekuje njegov pad na negativnu vrijednost od -0,29% do 2050. godine. Očekivani životni vijek se sa 44 godine koliko je iznosio 1940-ih povećao na 72,6 godina u 2007. godini.

Prema nacionalnom istraživanju po uzorku kućanstava iz 2008. godine, 48,43% stanovništva (oko 92 milijuna) izjasnilo se kao bijelo, 43,80% (oko 83 milijuna) kao smeđe (miješano), 6,84% (oko 13 milijuna) kao crno, 0,58% (oko 1,1 milijun) kao azijsko i 0,28% (oko 536 000) kao američki Indijanci, dok se 0,07% (oko 130 000) nije izjasnilo o rasi. Nacionalna indijanska fondacija je 2007. godine izvijestila o postojanju 67 različitih nekontaktiranih plemena, dok ih je 2005. godine bilo 40. Vjeruje se da u Brazilu postoji najveći broj nekontaktiranih naroda u svijetu. Većina Brazilaca potječe od Indijanaca, portugalskih iseljenika i afričkih robova.

Službeni jezik je portugalski, dok je jezik kojim govore Brazilci dijalekt koji se naziva brazilski portugalski. Brazil je jedina zemlja u Americi u kojoj je službeni jezik portugalski. Što se tiče religije, najviše je zastupljen katolicizam, oko 74%, te Brazil ima najveće katoličko stanovništvo u svijetu. Sljedeći po zastupljenosti je protestantizam sa oko 15%, dok na ostale religije otpada tek neznatan dio jer se 7,4% stanovništva izjasnilo da nema religije. (www.wikipedia.org, pristupljeno 09.02.2016.)

1.3.2. Infrastruktura i obrazovanje

Brazil raspolaže raznovrsnom i velikom prometnom mrežom. Ukupno ima oko 2 milijuna kilometara cesta, s time da se ta brojka odnosi i na neasfaltirane ceste. Također u Brazilu se nalazi oko 4000 aerodroma, od toga 34 međunarodna i 2464 regionalna, dok su ostalo manji aerodromi. Toliki broj aerodroma ih čini drugom najvećom državom po broju aerodroma, iza SAD-a, a imaju 721 asfaltiranu ili betonsku pistu. Najveći i najprometniji aerodrom je Guarulhos kraj Sao Paula. Također raspolažu željezničkom mrežom od 28 857 kilometara, desetom najvećom u svijetu.

Obrazovanje je u Brazilu podijeljeno na tri razine, s nekoliko stupnjeva u svakom odjelu. Temeljno obrazovanje (prva razina obrazovanja, uključujući i temeljno obrazovanje I i II) je besplatno za sve i obavezno za djecu u dobi od 6-14. Srednje obrazovanje (druga razina obrazovanja) je također besplatno, ali nije obavezno. Visoko obrazovanje (uključujući i diplomatske stupnjeve) je besplatno na državnim sveučilištima. U Brazilu djeluje oko 750 instituta visokog obrazovanja, od kojih su najprestižniji Sveučilište u Sao Paulu, Sveučilište u Campinasu i Federalno sveučilište u Rio de Janeiru. Tehnološka istraživanja se uglavnom provode u javnim sveučilištima i istraživačkim institutima, gdje 73% izdvajanja za temeljna istraživanja iz svojih izvora izdvaja vlada. Brazilska svemirska agencija raspolaže najnaprednijim svemirskim programom u Latinskoj Americi, s vlastitim lansirnim raketama, kozmodromom i izradom satelita.

Brazil je deseta zemlja u svijetu po potrošnji energije, i treća na zapadnoj hemisferi, iza SAD-a i Kanade. Većinu energije dobivaju iz obnovljivih izvora, posebno hidroelektrana i etanola, a od neobnovljivih izvora se najčešće koriste nafta i prirodni plin. Jedna je od vodećih zemalja u svijetu po proizvodnji hidroelektrične energije sa proizvodnjom od 66 000 MW, što čini 74% ukupne proizvodnje energije. Hidroelektrana Itaipu na rijeci Panami druga je najveća hidroelektrana na svijetu po instaliranom kapacitetu koji

iznosi 14 000 MW, i prva po proizvodnji energije. (www.wikipedia.org, pristupljeno 09.02.2016)

1.3.3. Ekonomija

Prema MMF-u i Svjetskoj banci, Brazil je najveća nacionalna ekonomija u Latinskoj Americi i šesta najveća u svijetu. Raspolaže velikim i razvijenim poljoprivrednim, rudarskim, proizvodnim i uslužnim sektorima, te velikom radnom snagom. Izvoz je u velikom porastu te se stvaraju nove generacije poslovnih magnata. Glavni izvozni proizvodi su avioni, elektronička oprema, automobili, etanol, tekstil, obuća, željezne rude, čelik, kava, narančin sok, soja i usoljena govedina. Brazil ima dobru zemlju sa velikim vodenim i mineralnim bogatstvima, također ima i znatna nalazišta metala, zlata i dijamanta. Do sad je po količinama rezervi nafte bio 17. zemlja u svijetu, ali to se promijenilo nakon otkrića najnovijih nalazišta 2007. i 2010. godine, koja bi mogla povećati proizvodnju nafte u Brazilu za oko 40%, te bi samim time Brazil svrstalo u grupu 10 najvećih izvoznika nafte u svijetu. Također, u svrhu ravnomjernog snabdijevanja s vodom Brazil je značajna sredstva uložio u projekt preusmjeravanja tokova rijeka. Također, u planu je izgradnja 8 000 kilometara željeznice te 10 000 kilometara putova, te značajna ulaganja u infrastrukturu i obrazovanje. U 2015. godini u Brazilu se počela proizvoditi jedna od najboljih marki automobila u svijetu – Audi. Brazil konstantno pojačava svoju prisutnost na međunarodnim robnim i financijskim tržištima i ubraja se u grupu pet novih svjetskih ekonomskih sila nazvane BRICS.²

Kao svjetska sila u poljoprivredi i prirodnim resursima, u protekla tri desetljeća Brazil je doživio ogroman gospodarski rast. A nedavna otkrića velikih nalazišta nafte im jamče povoljnu perspektivu daljnjeg razvoja ekonomije. Prema izvještaju Svjetske Zdravstvene Organizacije iz 2010. godine Brazil je treći najveći izvoznik poljoprivrednih proizvoda, odmah iza SAD-a i EU. Poljoprivredna proizvodnja postavlja agrobiznis na važnu

² Engleska skraćenica i ekonomski pojam koji se odnosi na rastuće ekonomije Brazila, Rusije, Indije, Kine i Južnoafričke Republike. (<https://hr.wikipedia.org/wiki/BRICS>)

poziciju u okviru brazilske trgovinske bilance, usprkos trgovinskim barijerama i politikom subvencioniranja razvijenih zemalja. Kako je u posljednjih 60 godina broj stanovnika porastao za nešto više od 60 milijuna, kako bi podmirili potražnju, bilo je potrebno aktivnosti oko uzgoja stoke i usjeva podignu na jednu višu razinu. Važnost posvećena ruralnim proizvođačima manifestira se planiranjem poljoprivrede i stočarstva koji garantiraju financiranje opreme i uzgoj, te ohrabruju korištenje novih tehnologija. Sa programima zemljišne reforme cilj je osigurati pristojan život i radne uvjete za više od milijun obitelji koje žive na područjima dodijeljenim od strane države, a ta inicijativa je također kreirala oko 2 milijuna radnih mjesta. U sektoru stočarstva uzgoj goveda „zeleni vol“ koji odrasta na pašnjacima, koji se hrani sijenom i mineralnim solima, osvojio je tržišta u Aziji, Europi i Americi, posebno u vremenima bolesti „kravljeg ludila“. Brazil ima najveća stada goveda u svijetu, oko 200 milijuna grla, što omogućuje izvoz koji premašuje milijardu američkih dolara godišnje. Pa tako poljoprivreda i srodni sektori čine oko 6% BDP-a Brazila. Brazil redovito trguje sa više od stotinu zemalja, a glavni trgovinski partneri su EU, zemlje Latinske Amerike, SAD, Azijske zemlje. Također jedan od značajnijih ekonomskih sektora je turizam koji čini oko 3% BDP-a, te je zaslužan za 7% izravnih i neizravnih radnih mjesta u brazilskom gospodarstvu. (www.wikipedia.org, pristupljeno 29.02.2016.)

Značajni koraci prema evoluciji brazilske ekonomije bili su poduzeti 1990-ih godina prema fiskalnoj održivosti, poduzete su mjere kako bi se liberalizirala i otvorila privreda, te se znatno povećala osnovna konkurentnost zemlje pružajući bolje okruženje za razvoj privatnog sektora. Kako u Brazilu postoji sofisticirani tehnološki sektor, razvijaju se projekti koji obuhvaćaju izgradnju podmornica i aviona, a također su uključeni u istraživanje svemira. Tako posjeduju centar za lansiranje satelita, te su jedina zemlja u južnoj hemisferi koja je integrirala tim odgovoran za izgradnju Međunarodne svemirske postaje. Brazil je zajedno sa Meksikom bio na čelu fenomena multinacionalnih kompanija Latinske Amerike po kojem su se, zahvaljujući superiornoj tehnologiji i organizaciji, lokalne kompanije uspješno pretvorile u

globalne. Taj prijelaz je napravljen najviše zahvaljujući masivnim ulaganjima u inozemstvu, bilo u regiji ili izvan nje, te su tako ostvarili veći dio svojih prihoda u inozemstvu. Također jako puno se ulaže i u kupnju nove opreme i tehnologije. Brazil je također pionir u području istraživanja podmorskih bušotina nafte iz kojih je izvađeno 73% njihovih rezervi. Također, prema statistikama njihove vlade, Brazil je prva kapitalistička država koja je u unutrašnjosti svojeg nacionalnog teritorija okupila deset najvećih tvrtki za proizvodnju automobila.

Brazil također ima raznoliku i sofisticiranu industriju usluga. Tako je tijekom ranih 1990-ih godina bankarski sektor sačinjavao čak 16% BDP-a. Iako prolazi kroz veliku reorganizaciju, industrija financijskih usluga u Brazilu pruža lokalnom biznisu široki spektar proizvoda i privlači brojne nove korisnike, uključujući i financijske tvrtke iz SAD-a. (www.wikipedia.org, pristupljeno 29.02.2016.)

2. BRAZIL KAO NADREGIONALNA SILA

2.1. Politički uspon Brazila

Kako su politika i gospodarstvo u većini država usko povezani, ništa drugačija situacija nije ni u Brazilu. Tako je prvi politički a samim time i ekonomski uzlet započela vlada kojoj je na čelu bio Juscelino Kubitschek od 1956.-1961. godine. Brazil se počeo modernizirati, stvorena je nova prijestolnica Brasilija, razvijala se industrija. Kako se u to vrijeme među ekonomistima vodila velika rasprava o ulozi inflacije u poticanju razvoja, ona nije zaobišla ni Brazil. Pa je tako inflacija počela rasti što je bio i jedan od razloga za tadašnji državni udar. Iako je nakon toga inflacija stavljena pod nadzor, razvoj je opet zaustavljen naftnom krizom tijekom 1970-ih godina, te dužničkom krizom 1980-ih godina. Kada je tijekom naftne krize cijena nafte skočila sa 3 dolara na 12 dolara, a kako je Brazil uvezio 2/3 svojih potreba za naftom, to je donijelo ogromne rizike. U toj situaciji je tadašnji predsjednik Ernesto Gaisel vidio određene prilike, pa je tako donio alternativne energetske programe. Najčuveniji je bio „program za alkohol“ koji je dao poticaj uzgajivačima šećerne trske i industriji općenito na način da je nakon što je konstruiran motor na alkohol to dalo Brazilu znatnu stratešku prednost. Brazilska ekonomija se počela modernizirati, centralna banka je počela kupovati dionice brazilskih kompanija kako bi one financijski ojačale, te je stvoren jedan sistem velikih kompanija u državi.

Osamdesetih godina Brazil je ponovno zapao u inflaciju i nekoliko planova za njezino zaustavljanje je propalo. Ipak, 1994. godine plan za kontrolu inflacije je urodio plodom te je ona i dan danas pod kontrolom. Kraj inflacije je toliko oduševio Brazilce da je tadašnji predsjednik Fernando Henrique Cardoso osvojio naredna dva mandata na predsjedničkim izborima. Napravljen je zakon o fiskalnoj odgovornosti prema kojem gradonačelnici i guverneri mogu biti zakonski gonjeni ako ne poštuju pravila. Također, Cardoso je započeo i sa nizom mjera čija je svrha bila stabilizacija potrošačkih cijena i deviznog tečaja. A kao jedan od najvažnijih dijelova

brazilskog ekonomskog čuda ističe se politika subvencija. Pa tako oko 50 milijuna stanovnika Brazila prima subvencije i one ih čine učesnicima u modernoj tržišnoj ekonomiji. Postoje stroga pravila za korištenje subvencija, koje do korisnika stižu elektronskim putem, kako bi se izbjegla lokalna korupcija. (www.novosti.rs, pristupljeno 09.02.2016.)

Također, možemo reći da su dva bitna faktora utjecala na rast uloge Brazila na svjetskoj pozornici: prvi je globalizacija i rast svjetske trgovine a drugi dolazak na vlast Luiza Inacia Lule da Silve u idealnom trenutku. Dolaskom Lule na vlast 2002. godine za Brazil počinje razdoblje ekonomskog napretka. Njegova politika kombinira poštivanje postojećih tržišnih mehanizama i uvođenje raznih socijalnih programa s ciljem postupnog smanjivanja socijalnih razlika među Brazilcima. Kako je Lula bivši sindikalni vođa i čovjek koji je potekao iz radničke obitelji, mnogi su nakon njegovog dolaska na vlast očekivali populističko obračunavanje sa ekonomskim reformama svog prethodnika, no međutim, Lula ih je pomalo iznenađujuće prigrlio zadržavši makroekonomsku stabilnost zemlje. Njegovi socijalni programi smanjili su broj stanovnika koji žive ispod granice iznimnog siromaštva za čak 50%, a 20 milijuna ljudi prešlo je u srednju klasu. Taj paket programa nazvan je Bolsa Familia, a uključuje porezne olakšice i subvencije obiteljima sa niskim primanjima što je omogućilo milijunima siromašnih da imaju krov nad glavom i hranu. Koliko je takva politika popularna govori podatak da je Lula pri kraju svog drugog mandata uživao potporu od čak 70% birača. Tako je i sadašnja predsjednica Dilma Rousseff, koja je bila Lulina dugogodišnja suradnica, nastavila njegovu politiku. Brojni analitičari ističu kako je upravo zbog njegove podrške postala predsjednicom. Tako je sadašnja osnovna ideja brazilске politike korištenje kapitalizma u svrhu ostvarivanja socijalnih ciljeva. (www.hrvatski-vojniki.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

2.2. Vanjska politika Brazila

Danas je brazilska vanjska politika uvjetovana pozicijom Brazila kao regionalne sile i jedne od vodećih zemalja u razvoju te pozicijom svjetske sile u usponu. Ciljevi brazilske vanjske politike uključuju afirmiranje brazilskih nacionalnih interesa kroz pokretanje zajedničkih inicijativa sa zemljama Južne Amerike, a sve s ciljem mijenjanja svjetskog poretka i uspostave ravnoteže moći u svjetskoj politici stvaranjem regionalnih centara moći. Iza te težnje stoji vjerovanje brazilskog vodstva da bi njihova zemlja trebala imati važniju ulogu u najutjecajnijim svjetskim tijelima poput Vijeća sigurnosti UN-a, Međunarodnog monetarnog fonda ili skupine G-8 najrazvijenijih zemalja svijeta.

Brazilska vanjska politika bazirana je na načelima multilaterizma, mirnog rješavanja sukoba i nemiješanja u unutrašnja pitanja drugih država. Tako održavaju dobre odnose i s lijevo orijentiranim vodstvom Venezuele i s desničarskim kolumbijskim vodstvom koje je inače snažan saveznik SAD-a. Brazilsko zapovjedništvo nad UN-ovim snagama u Haitiju kao i njegovo posredništvo u krizama u Boliviji i Ekvadoru čini ga faktorom stabilnosti u regiji i potencijalnim važnim partnerom za SAD. Za brazilske vanjsko-političke napore iznimno važnu ulogu ima Unija južnoameričkih nacija ili skraćeno UNASUR, koja obuhvaća dva najveća trgovačka bloka u toj regiji svijeta, MERCOSUR³ i Andsku zajednicu naroda. Upravo je preko UNASUR-a Brazil lansirao mnoge inicijative od kojih je najznačajnija South America Defense Council koja zagovara stvaranje vojnog saveza po uzoru na NATO koji bi jamčio regionalnu sigurnost i stabilnost. Tako je u Čileu održan sastanak 12 članica novoosnovanog South America Defense Councila na kojem je odlučeno da će to vijeće imati ulogu diplomatskog foruma za sprečavanje regionalnih sukoba i promicati vojnu suradnju radi zadovoljavanja regionalnih sigurnosnih potreba. Također, svaka članica se obvezala da će poštivati teritorijalni suverenitet ostalih članica i da će štiti demokraciju u regiji. Vijeće

³ MERCOSUR je kratica na španjolskom jeziku za zajedničko tržište Južne Amerike (común Mercado del Sur). (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Mercosur>)

bi se inače trebalo sastajati najmanje jednom godišnje s ciljem identifikacije zajedničkih sigurnosnih prijetnji, uključujući i prirodne nepogode te planirati zajedničke odgovore na takve izazove. Dodajmo da je među ciljevima navedeno i povezivanje vojnih akademija zemalja članica i osnivanje zajedničkog središta za strateške i obrambene studije. (www.hrvatski-vojniki.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

2.3. Gospodarski uspon Brazila

Brazil je danas najveća i najrazvijenija država Latinske Amerike, a većinu svog napretka duguje eksploataciji svojih prirodnih resursa kojima obiluje i snažnoj poljoprivrednoj industriji. Kao peta najveća zemlja na svijetu, Brazil raspolaže ogromnim brojem plodnih poljoprivrednih površina, od kojih neke pružaju urod 2 do 3 puta godišnje pa je logično da je u zemlji razvijena snažna poljoprivredna proizvodnja koja je zbog ekonomije obujma i prirodnih pogodnosti izrazito konkurentna. Poljoprivrednom proizvodnjom Brazil zadovoljava većinu potreba svojih nešto više od 200 milijuna stanovnika, a ujedno je i jedan od najvećih izvoznika kave, šećerne trske, govedine i u posljednje vrijeme soje. Uz to, Brazil raspolaže ogromnim šumskim bogatstvom u predjelima Amazone, a samim time i najvećim svjetskim zaliham plodnih neobrađenih poljoprivrednih površina koje pružaju ogroman potencijal daljnjem razvoju poljoprivredne proizvodnje. Uz poljoprivredne proizvode, Brazil je orijentiran na izvoz transportne opreme i automobila te željezne rude, a predviđa se da bi zbog Petrobrasovih pronalazaka ogromnih zaliha nafte u Atlantiku Brazil od uvoznika nafte mogao postati jedan od najvećih svjetskih izvoznika. Brazil je i najveći svjetski proizvođač biogoriva, a posjeduje i goleme zalihe strateških sirovina poput željeza, urana, boksita, bakra i zlata. (www.bank.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

U proteklih desetak godina Brazil je stvorio robusnu i raznovrsnu ekonomiju koja je prema veličini BDP-a koji je iznosio 2,3 bilijuna dolara u 2014. godini, bio sedma ekonomija u svijetu. Ekonomski stručnjaci rast njihova gospodarstva vide u stabilizaciji valute i reduciranju inflacije, nakon

čega su privukli strana ulaganja. Također, ekonomski rast nošen je jakim izvozom poljoprivrednih i industrijskih proizvoda, koji nije ovisan o samo jednom tržištu, tako da su im glavni trgovinski partneri Kina, SAD, Njemačka i Argentina.

Unatoč najgoroj ekonomskoj krizi od 1929. godine s kojom je trenutačno svijet suočen, brazilsko gospodarstvo ne pokazuje znakove sloma, ponajprije zahvaljujući jakom bankarskom sektoru i rastućoj potrošnji na domaćem tržištu od nešto više od 200 milijuna ljudi. Bitnu ulogu odigrala je bankarska kriza koja je nastupila u Brazilu sredinom devedesetih, jer je nakon propasti nekoliko važnijih banaka vlada donijela oštriju zakonsku regulativu u bankarski sektor. Manje banke koje su se našle u problemima preuzela je država, a problematične nacionalne banke kupili su strani investitori. Upravo su ti potezi učinili brazilsku ekonomiju otporniju na potrese na svjetskim tržištima. (www.hrvatski-vojniki.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

Kako je i prije navedeno da je brazilski gospodarski uzlet uvjetovan obiljem prirodnih resursa, pa je tako jedan od najvažnijih događaja otkriće nafte u podmorju Atlantskog oceana ispred Rio de Janeira. Za to naftno polje nazvano Tupi, koje je otkriveno 2007. godine, vjeruje se da sadrži između pet i osam milijardi barela nafte što ga čini najvećim novim nalazištem nafte nakon pronalaska novih polja u Kazahstanu 2000. godine. Dok se prašina oko otkrića tog naftnog polja još nije ni slegla, 2010. godine u brazilskom podmorju otkriveno je još veće naftno polje nazvano Carioca čije su zalihe procijenjene na 33 milijarde barela nafte, što znači da bi se u budućnosti Brazil mogao naći u društvu velikih izvoznika nafte poput Venezuele ili čak Saudijske Arabije. Iako je danas Brazil tek 15. najveći svjetski proizvođač nafte, prije spomenuta nalazišta nafte, i naponi na širenju tržišta za već razvijenu industrijsku proizvodnju biogoriva u budućnosti bi mogli, zahvaljujući takvom raznovrsnom i stalno rastućem energetske sektoru, od Brazila napraviti svjetskog energetskog diva. Upravo tu činjenicu mnogi geopolitički analitičari vide kao glavni faktor približavanja Brazila i SAD-a jer SAD većinu nafte dobiva od Kanade, Meksika i Venezuele. Kako su odnosi s

Venezuelom od vremena kada je Hugo Chavez 1999. godine došao na vlast zahladili, a proizvodnja nafte Meksiku pokazuje znakove opadanja, energetska partnerstvo između dviju zemalja čini se logičnim potezom.

Ta otkrića golemih zaliha nafte dovode se u vezu s potpisivanjem ugovora s Francuskom o kupnji četiri podmornice i pedeset helikoptera EC-725 Cougar vrijednog 12 milijardi dolara. Ugovor su potpisali predsjednici dviju država nakon što je Brazil objavio novu vojnu strategiju koja uključuje značajnu modernizaciju i kupovinu vojne opreme u sljedećih 20 godina. Cilj te strategije je zaštita novootkrivenih naftnih polja u Atlantiku te zaštita mineralnih resursa u području Amazone. Posao s podmornicama obuhvaća kupnju četiri konvencionalne napadne podmornice klase Scorpene i konstrukciju još jedne nuklearne podmornice uz francusku suradnju. Naime, nuklearni reaktor bi trebali konstruirati brazilski i argentinski znanstvenici bez francuske pomoći, ali ostatak podmornice koristio bi francusku tehnologiju. Zgodno je spomenuti da Brazil gradnju nuklearne podmornice planira već desetljećima i da je 1979. godine taj program formalno i započet, no zbog demokratskih promjena u Brazilu 1985. godine istraživanja su stala sve dok predsjednik Lula u vrijeme svojeg mandata nije odobrio ulaganje od 540 milijuna dolara u nova istraživanja vezana uz obogaćivanje urana i izgradnju manjeg nuklearnog reaktora potrebnog za pogon podmornice. Rok za izgradnju prve brazilske nuklearne podmornice, ujedno i prve nuklearne podmornice u Južnoj Americi, jest 2020. godina. Što se četiri konvencionalne podmornice klase Scorpene tiče, one bi trebale biti izgrađene u Francuskoj uz sudjelovanje španjolske kompanije Navantia, a brazilski vojni vrh objavio je planove za gradnju podmorničke baze u blizini Rio de Janeira gdje bi te podmornice bile smještene. Posao s helikopterima EC-725 Cougar vrijedan je 2,6 milijardi dolara što je najveći posao Eurocoptera potpisan u Latinskoj Americi do sada, a zahvaljujući transferu tehnologije između Francuske i Brazila trebala bi ih proizvoditi brazilska kompanija Helibras u pokrajini Minas Gerais. Također, najavljena je gradnja i nove tvornice helikoptera u blizini Rio de Janeira. Očekuje se da će izgradnja tih helikoptera znatno doprinijeti

razvijanju već postojećeg industrijsko-vojnog kompleksa koji čine tvrtke Avibras, Helibras i Embraer.

Kako Brazil u prošlosti nije imao ozbiljnijih vojnih prijetnji, možemo slobodno ustvrditi kako ovaj vojni posao predstavlja definitivnu potvrdu aspiracija te latinoameričke regionalne sile k potencijalnom globalnom vodstvu. Također, pretpostavlja se da bi nova vojna strategija mogla biti odgovor na naoružavanje Venezuele započeto 2006. godine. U prilog toj tvrdnji ide povećanje obrambenog proračuna Brazila u 2008. godini za gotovo 50 posto. Naime, 2007. godine obrambeni proračun Brazila iznosio je tri milijarde dolara, a 2008. povećan je na 4,6 milijardi dolara. (www.hrvatski-vojniki.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

Kako je ranije 70% potreba za naftom sačinjavao uvoz, nakon otkrića novih nalazišta ta se situacija drastično promijenila, te je Brazil postao nezavisan od nafte i postao je jedan od većih svjetskih izvoznika nafte. Također, zahvaljujući svojem ogromnom vodenom slivu, Brazil je jedan od vodećih svjetskih proizvođača struje iz hidroelektrana, sa kapacitetom od oko 260 000 megawata. Postojeće hidroelektrane osiguravaju 90% potreba nacije za električnom energijom. Trenutno u Brazilu postoje i tri nuklearne elektrane koje kombinirano mogu proizvesti oko 9 000 megawata struje, a vlada planira do 2020-e godine izgraditi oko 20 novih nuklearnih elektrana. Kako bi se uravnotežila ekonomija, u Brazilu su donesene određene mjere koje se odnose na provođenje reforme socijalne sigurnosti i poreznog sustava. Te promjene su sa sobom donijele i dodatne reforme kao što je zakon o fiskalnoj odgovornosti koji kontrolira javnu potrošnju od strane izvršne vlasti na svim razinama. Istovremeno, investiralo se u efikasniju javnu upravu te su time stvoreni uvjeti za poticanje izvoza, industrije i trgovine, čime se otvaraju brojne mogućnosti za lokalne i međunarodne investitore i proizvođače. Sa uvođenjem ovih promjena Brazil je smanjio svoju ranjivost: ne uvozi se gorivo za svoje potrebe, prepolovljen je domaći dug kroz certifikate koji imaju tečajnu vrijednost, izvoz raste u prosjeku od oko 20% godišnje. Tečaj ne utječe na industrijski sektor i inflaciju, koja iznosi oko 4%

godišnje. Kao rezultat tih mjera zemlja je nakon dugo vremena ostvarila pozitivan saldo na računima koji mjere uvoz/izvoz, kamate, usluge i inozemna plaćanja, te je upravo i zbog tih razloga Brazil u vrlo kratkom vremenu prebrodio ekonomsku krizu nastalu 2008. godine. (www.wikipedia.org, pristupljeno 09.02.2016.)

Prema podacima Svjetske banke, Brazil je 2008. godine po veličini BDP-a prestigao Kanadu i time postao druga najveća ekonomija dviju Amerika, odmah iza SAD-a. Nekad siromašna portugalska kolonija koja je ovisila o izvozu kave i šećerne trske, sad ima golem industrijski kapacitet, tako da osim uspješnog poljoprivrednog sektora koji je internacionalno kompetitivan, razvijaju industriju čelika, petrokemije, bankarstva, telekomunikacijskih usluga i kompjutera, te proizvodnju automobila i aviona. Također treba spomenuti i da je ugledna američka tvrtka Goldman Sachs objavila predviđanje kako će 2050. godine Brazil biti četvrta ekonomija svijeta, iza Kine, SAD-a i Indije. (www.hrvatski-vojniki.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

Da se u regiji, čiji su glavni trgovinski partneri Kina i SAD, formira trgovinska integracija prema europskom modelu čini se malo vjerojatnim. Unutar regije je iznimno važno da brazilska roba dobije na konkurentnosti što odgovara ciljevima promicanja nacionalne industrije. Prema tome postoji konsenzus između pojedinih sektora u Brazilu o važnosti da se prvo revitalizira njihov odnos sa susjednim zemljama, a nakon toga se „ukrcati“ na globalnu platformu. Da bi to imalo učinak nekoliko fizičkih infrastrukturnih projekata je već u tijeku, sa više od 80 projekata i radova financiranih od strane Brazila, s ukupnim iznosom od oko 10 milijardi američkih dolara investiranih u već odobrene projekte. Većina stručnjaka upozorava da bi se Brazil trebao prihvatiti izazova i smanjiti svoju gospodarsku ovisnost o Kini i nastaviti gospodarski rast. To temelje na podacima da je između 2000. i 2010. godine brazilski izvoz u Kinu porastao sa 1,1 milijarde dolara, što je 2% ukupnog brazilskog izvoza, na 30,8 milijardi dolara, što je 15% ukupnog brazilskog izvoza. Isto tako uvoz Brazila iz Kine je rastao sa 1,2 milijarde dolara, što čini 2% ukupnog uvoza, na 25,6 milijardi dolara, što čini 14%

ukupnog uvoza. Tako da je Kina postala glavni trgovinski partner Brazila i glavni element održavanja brazilskog trgovinskog viška. Međutim, većina brazilskog izvoza u Kinu se sastoji od proizvoda kao što su željezne rude i soja, što dugoročno ovu vrstu partnerstva čini neodrživim. Međutim, neki analitičari tvrde da je ovaj ovisan odnos jednako relativan i trenutan, s obzirom da je pozicija Kine kao najvećeg odredišta brazilskog izvoza ostvarena samo 2009. godine kada je preuzela primat SAD-u, dok sada postotak brazilskog izvoza u Kinu iznosi oko 20 % ukupnog izvoza. Također tvrde da glavni izazov leži u tome da se ne zanose entuzijazmom trenutne gospodarske klime. Kako brazilska vanjska politika postaje globalna, odnosi sa SAD-om i Europom više nisu prioritet. Tako mnogi analitičari smatraju da postoji potreba za revizijom partnerskog modela između tih zemalja.

Tako je doktor političkih znanosti Alfredo Valladao izjavio da „ odnosi između Brazila i Europe ne mogu jednostavno biti usidreni na staroj slavi kulturne veze iz prošlosti, neprestano ponavljajući zajedničke vrijednosti i olakšavanje poslovanja, a još manje na održavanju očinskog pristupa pomoći u razvoju. Vrijeme je za početak uspostavljanja zrelijih dijaloga među jednakima, temeljenih na promociji zajedničkih interesa i ciljeva kao što su obrazovanje, trgovina, zračni promet, piratstvo, South Atlantic⁴, energetika, brodogradnja, suradnja s Afričkim zemljama, mirovne misije i ljudska prava, koji bi trebali biti uključeni na dnevni red trenutnog odnosa“. (Nancy Elena Ferreira Gomes; *BRIC Countries: Brazil, an emerging power*, JANUS.NET, e-journal of International Relations, ISSN: 1647-7251, Vol. 2, n.š 2 (Autumn 2011), pp. 125-130)

⁴ Dio Atlantskog Oceana koji leži južno od ekvatora.

2.3.1. Povezanost BDP-a i vanjskog duga, te BDP-a i direktnih inozemnih investicija u Brazilu

Tablica 1: Korelacija BDP-a i vanjskog duga, te BDP-a i direktnih inozemnih investicija u Brazilu u proteklih 35 godina

Godina	BDP u US \$	Vanjski dug u US \$		BDP u US \$	Direktne inozemne investicije u US \$
1981.	263561088977	81838434000		263561088977	2520000000
1982.	281682304161	94263767000		281682304161	2910000000
1983.	203304515491	98946047000		203304515491	1609000000
1984.	209023912697	104288291000		209023912697	1594000000
1985.	222942790435	104095853000		222942790435	1441000000
1986.	268137224730	109572570000		268137224730	345,000,000
1987.	294084112393	120403983000		294084112393	1169000000
1988.	330397381998	117966798000		330397381998	2804000000
1989.	425595310000	114857512000		425595310000	1131000000
1990.	461951782000	120309909000		461951782000	989000000
1991.	602860000000	121334294000		602860000000	1103000000
1992.	400599250000	129525315000		400599250000	2061000000
1993.	437798577640	144597613000		437798577640	1292000000
1994.	558111997497	152896267000		558111997497	3072000000
1995.	785643456467	160921243000		785643456467	4859000000
1996.	853504128942	181381552000		853504128942	11200000000
1997.	886330241187	193724040000		886330241187	19650000000
1998.	866854803964	241970955000		866854803964	31913000000
1999.	601904998071	244877277000		601904998071	28576000000
2000.	657216179284	242431549000		657216179284	32779239700
2001.	559611852734	229959713000		559611852734	22457353372
2002.	508779896960	231944164000		508779896960	16590204193
2003.	559008449789	235907976000		559008449789	10143524671
2004.	669642735043	220693598000		669642735043	18165693855
2005.	892103187644	188351368000		892103187644	15459981604
2006.	1107802142233	194303020000		1107802142233	19378093068
2007.	1395938061733	238444455000		1395938061733	44579492464
2008.	1694585014724	262955670000		1694585014724	50716402711
2009.	1664586375913	281651132000		1664586375913	31480932200
2010.	2209433265121	352364412000		2209433265121	53344632547
2011.	2615234935438	404046105000		2615234935438	71538657409
2012.	2413135528135	440512741000		2413135528135	76110663189

2013.	2392082463708	483814083000		2392082463708	80842996727
2014.	2346076315119	556871157000		2346076315119	96895162916
2015.	2221758280000	715500000000		2221758280000	75080000000
r	0,88			r	0,94
p	< 0.00001			p	< 0.00001
	Significant at 0.05				Significant at 0.05

Izvor: Svjetska Banka; Obrada autor

U gore navedenoj tablici dan je prikaz korelacije između BDP-a i vanjskog duga, te BDP-a i direktnih inozemnih investicija u Brazilu u proteklih 35 godina. Kako bi mogli izraditi tablicu za izračun korelacije prvi korak je bio u tablicu interpolirati podatke o BDP-u, vanjskom dugu i direktnim inozemnim investicijama, koje smo pronašli na stranicama Svjetske Banke. Drugi korak je izračun Pearsonovog koeficijenta korelacije kojeg izračunamo pomoću excela, te izračun p vrijednosti za signifikantnost 0.05. Koeficijent korelacije je mjera povezanosti dviju ili više varijabli, metoda kojom se utvrđuje da li među varijablama postoji funkcionalna ovisnost. Pearsonov koeficijent korelacije r može poprimiti vrijednost od -1.00 do $+1.00$. $r < 0$ definira negativnu korelaciju, dok $r > 0$ definira pozitivnu korelaciju, $r = 0$ označava nekorelativnost, dok $r = 1$ označava funkcionalnu povezanost. U slučaju povezanosti BDP-a i vanjskog duga koeficijent korelacije r iznosi 0,88 što označava vrlo visoku povezanost između tih dviju varijabli, odnosno kretanje BDP-a ima vrlo značajan utjecaj na kretanje vanjskog duga. Isto tako, u slučaju povezanosti direktnih inozemnih investicija i BDP-a koeficijent korelacije r iznosi 0,94, pa se u ovome slučaju radi o skoro savršenoj korelaciji, što označava iznimno visoku povezanost između tih varijabli, odnosno direktne inozemne investicije imaju itekako jakog utjecaja na ekonomiju Brazila. (www.worldbank.org, pristupljeno 17.02.2016, interpretacija autora)

2.3.2. Megadogađanja u Brazilu

Prema istraživanju kompanije Euler Hermes, vodećeg svjetskog osiguravatelja kredita za financiranje trgovine, člana Allianz Grupe, Svjetsko nogometno prvenstvo 2014. godine i Olimpijske igre 2016. godine nisu i neće imati znatan pozitivan utjecaj na brazilsko gospodarstvo. Njihov izvještaj pokazuje da će ta dva megadogađanja u Brazilu uzrokovati veću inflaciju od rasta. Analiza je pokazala da manjak infrastrukture, kronično nedovoljna ulaganja, protekcionizam, visoki porezi i zamršeno poslovno okruženje sprječavaju Brazil da u potpunosti ostvari korist od dodatnih gospodarskih aktivnosti koje takvi događaji potiču. Ludovic Subran, glavni ekonomist Euler Hermesa, kaže „da je istraživanje o megadogađajima pokazalo pozitivne kratkoročne učinke, često je prisutan zanemariv ili čak negativan dugoročni rezultat – a brazilsko gospodarstvo ima specifične probleme, te da ne samo da država nije bila u stanju ostvariti sve gospodarske koristi od Svjetskog prvenstva, nego je suočena sa značajnom inflacijom koja utječe na svakodnevni život Brazilaca.“ Pripreme za domaćinstvo Svjetskog prvenstva i Olimpijskih igara nisu spriječile naglo usporavanje brazilskog gospodarstva tijekom protekle tri godine, a taj će se trend teško promijeniti. Analitičari Euler Hermesa procjenjuju da će 2014. godine pozitivan utjecaj na stvaran rast BDP-a biti ograničen na 0,2 postotna poena, u najboljem slučaju. Međutim, utjecaj na inflaciju bi mogao doseći 0,5 postotnih poena, a ukupno gledajući očekuje se da će ta dva događaja doprinijeti povećanju potrošačkih cijena s oko 2,5 postotnih poena tijekom razdoblja od 2009. godine do 2016. godine. Očekuje se da će se utjecaj na gospodarsku aktivnost postupno smanjiti nakon 2014, a učinak na potrošačke cijene mogao bi ostati prisutan do 2020. godine. Nagli porast inflacije već uzrokuje socijalne nemire, koji bi mogli rezultirati dubokim strukturnim reformama i novim političkim programom. Osim povećane inflacije, ni drugi utjecaji Svjetskog nogometnog prvenstva nisu značajno bolji.

Ukupna ulaganja u infrastrukturu za Svjetsko nogometno prvenstvo između 2009. i 2014. godine dosežu 26 milijardi brazilskih reala (BRL), što je

0,5 posto BDP-a, očekuje se da će potrošnja za Olimpijske igre između 2010. i 2016. godine iznositi otprilike 12 milijardi BRL (0,2 posto BDP-a). To su maleni iznosi u usporedbi s nacionalnim gospodarstvom Brazila. Euler Hermes procjenjuje da su u razdoblju od 2009. do 2013. godine ulaganja dodala samo 0,5 postotnih poena do 0,8 postotnih poena u prosjeku godišnje na rast stvarnih ulaganja, te 0,1 postotnih poena do 0,15 postotnih poena godišnje na rast stvarnog BDP-a. Očekuje se da će se taj utjecaj postupno smanjiti nakon 2014. godine. Vlasti se nadaju da je Svjetsko nogometno prvenstvo stvorilo otprilike 700.000 radnih mjesta tijekom 2014. godine. S obzirom da se radna snaga u Brazilu procjenjuje na više od 100 milijuna, utjecaj je slab, posebice gledano dugoročno. Mnoga nova radna mjesta u građevinskom sektoru nestaju čim se investicijski projekti dovrše, a zapošljavanja u turizmu u najvećem su broju slučajeva kratkoročna i na poslovima niže zahtjevnosti.

Nelikvidnost poduzeća u porastu je od 2011. godine kao posljedica gospodarske stagnacije do koje je došlo brže od očekivanog. Predviđa se da će se takav trend nastaviti zbog slabljenja potražnje na domaćem tržištu, zaoštavanja monetarne politike i povećanja kamatnih stopa banaka. Analitičari Euler Hermesa u svom izvješću očekuju da će se nelikvidnost poduzeća povećati za devet posto tijekom 2014. godine te dodatnih tri posto tijekom 2015. godine, usprkos porastu infrastrukturnih aktivnosti. Iako ove prognoze naglašavaju postojeće gospodarske slabosti Brazila, nisu sve vijesti loše. Izvješće predviđa da u Brazilu neće biti stvoren balon nekretnina zbog organizacije velikih događanja. Osim toga, utjecaj megadogađanja na državne financije bit će ograničen i ne predstavlja veliku prijetnju financijskim pokazateljima, pa tako Euler Hermes procjenjuje da će ona dodati samo 1 postotni poen na fiskalni deficit za razdoblje od 2009. do 2016. godine. Ludovic Surban dodaje „da bi na kraju duboke strukturne reforme mogle biti istinski megadogađaj koji očekuje brazilsko gospodarstvo“. (www.tportal.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

2.3.3. Zemlje BRICS-a u suvremenom svijetu

BRICS je akronim koji je stvorio analitičar Goldman Sacksa Jim O'Neal 2001. godine ukazujući na zemlje koje će imati najveće stope rasta i koje će biti najsigurnije za investitore u 21. stoljeću. Akronim se odnosi Brazil, Rusiju, Indiju i Kinu koje promiču konsolidaciju kao politička grupa od 2006. godine, a to je postalo stvarnost 2009. godine kada je održan prvi summit u Rusiji, da bi im se 2011. godine pridružila Južna Afrika. Članice BRICS-a su dobile na važnosti na međunarodnoj sceni kao rezultat mnogih čimbenika. Smatra se da su sa 43% svjetske populacije, 18% svjetske trgovine te 20% svjetskog BDP-a postale politička stvarnost koja se mora temeljito proučiti od strane akademske zajednice. Nakon Drugog Svjetskog rata svjetsko se gospodarstvo promijenilo, pa tako, nekoliko u to vrijeme nerazvijenih zemalja, danas ekonomski i politički postaju vrlo bitne na svjetskoj sceni. Međutim, da li ekonomska i politička snaga tih zemalja znači da one danas mogu dovesti u pitanje postojanje postojećeg međunarodnog svjetskog poretka uspostavljenog od članica skupine G-7 najrazvijenijih zemalja svijeta? Neki znanstvenici tvrde da do toga ne može doći zbog raznih ekonomskih i političkih čimbenika, dok drugi tvrde da BRICS može nametnuti novi međunarodni poredak i novu eru ekonomskog rasta temeljenu na stvaranju novih financijskih institucija. (Mielniczuk, Fabiano; Third World Quarterly, Vol. 34, No. 6, 2013, pp 1075–1090)

Udio BDP-a članica skupine G-7 u ukupnom svjetskom BDP-u se od 90-ih godina prošlog stoljeća smanjuje, dok se udio zemalja BRICS-a povećava. Isto tako, s obzirom na njihovo povećanje udjela u ukupnom svjetskom BDP-u, zemlje BRICS-a su povećale razinu deviznih rezervi, i to čak za deset puta u odnosu na udio iz 1989. godine. S jedne strane, akumulacija međunarodnih rezervi predstavlja snagu za nerazvijene zemlje iz razloga što pomaže ili u prevladavanju krize ili upravljati superiornošću dolara na međunarodnom tržištu. Dok s druge strane predstavlja trošak, ne samo zbog širenja razlike između troškova kratkoročnog zaduživanja privatnog sektora u inozemstvu i prinosa koji ima Centralna banka od tekuće strane imovine, nego i zbog toga

što strane tečajne rezerve mogu biti iskorištene za povećanje zaliha kapitala ili socijalne potrošnje. Tako neki znanstvenici tvrde da ako međunarodne rezerve premašuju 5 ili 6 posto BDP-a, višak se može koristiti za povećanje zaliha kapitala a potom i za poticanje gospodarskog rasta. Za vrijeme početka sadašnje krize, zemlje BRICS-a su dobile teren u gospodarskom i političkom smislu, jer su imali redovite sastanke i koordinirali su svoje politike čime su stvorili pozitivne učinke među sobom. To je rezultiralo stvaranjem razvojne banke 2014. godine. Razvojna banka je nastala s ciljem mobiliziranja resursa za infrastrukturu i održive razvojne projekte u zemljama BRICS-a i drugim rastućim tržišnim gospodarstvima i zemljama u razvoju. Kako je poznato da takve zemlje imaju problema sa financiranjem, te se suočavaju sa velikim financijskim ograničenjima za rješavanje infrastrukturnih problema i potrebama održivog razvoja, osnivanje Razvojne banke je bilo na zadovoljstvo svih uključenih zemalja. Postavlja se pitanje može li Razvojna banka financirati potrebe svojih članica koristeći samo vlastite resurse. Uloga razvojne banke je da financira projekte kada iz pred investicijske faze prelaze u investicijsku fazu, jer su tada potrebna najveća ulaganja. Uzimajući u obzir iskustva nacionalnih razvojnih banaka, poput BDNES u Brazilu, može se reći da su one u pojedinim fazama svog djelovanja kroz povijest bile uspješne, dok su u nekim fazama bile neuspješne. Primjer uspješnosti je kada je između 1952. godine i 1970-ih BDNES banka pomogla izgraditi najveći industrijski kompleks u Južnoj Americi. (Victor Manuel Isidro Luna; BRICS' bank: possibilities and constraints)

2.3.4. Odnos Brazila sa ostalim članicama BRICS-a

Dakle, Kina i Indija su se od početka identificirale kao zemlje u razvoju koje se bore da pravedan poredak u svijetu prolazi kroz tranziciju iz bipolarnosti u multipolarnost. Također su naglasili potrebu da se proširi Vijeće sigurnosti UN-a, da se provede preobrazba dosadašnje strukture ekonomskog upravljanja, te su kritizirali jednostrane politike prema drugim zemljama. Smjerovi Brazila, Rusije i Južne Afrike su u znaku drastičnih promjena koje su počele tijekom 1990-ih, a konsolidirane 2000-ih. Iako u

njihovim slučajevima postoje relevantne razlike, generalno je moguće potvrditi da su te zemlje prihvatile jednostranu prirodu međunarodnih odnosa. Do sredine 2000-ih, Brazil, Rusiju i Južnu Afriku su svi mogli poistovjetiti s razvojno-multipolarnim smjerovima Kine i Indije. Prelazak iz liberalno-jednostranog u razvojno-multipolarni skup društvenih zahtjeva bio je doista poravnanje smjera koji je stvorio uvjete za pojavom BRICS-a.

Možemo reći da je pojava Kine kao važne gospodarske sile vukla Brazil, Rusiju i Južnu Afriku u svoju sferu utjecaja, a što se može zaključiti na temelju velike važnosti uloge Kine u gospodarstvima tih zemalja. Prestrojavanje u tome smjeru se može tumačiti kao odgovor na posljedice ekonomske globalizacije koja se provodila na zapadu tijekom 1990-ih. Zemlje poput Brazila, Rusije i Južne Afrike su željele biti dio procesa liberalizacije u svrhu promicanja vlastitih gospodarstava, ali su postale frustrirane neispunjavanjem obećanja globalizacije i socijalnih problema koji su se pojavili ili povećali u njihovim gospodarstvima. U tom pogledu učinci globalizacije su prouzročili njihovo poravnanje smjera sa Kinom i Indijom. Također, zemlje BRICS-a su uskladile svoja socijalna potraživanja kao posljedica unilateralne politike SAD-a od sredine 1990-ih nadalje. (Mielniczuk, Fabiano; Third World Quarterly, Vol. 34, No. 6, 2013, pp 1075–1090)

2.3.5. Gospodarski odnos Brazila i Kine

Iako u Kini još uvijek djeluje komunistički politički režim, njezina ekonomije sve više poprima elemente kapitalizma. Kineska ekonomija ubrzano raste, modernizira se, proširuje svoj ekonomski, politički i vojni potencijal i za očekivati je da za 8 do 10 godina nadmaši SAD i postane vodeća ekonomija svijeta. U Kini se proizvodi i prodaje sve, od najbanalnijih proizvoda pa do vrhunske elektronike. Kineski proizvodi svih grana ekonomije su preplavili svijet, a njene direktne investicije su sve učinkovitije u Africi i Latinskoj Americi. Problem Kine je njena prevelika ovisnost od izvoza u zapadne zemlje, koju pokušava ublažiti povećanjem domaće potrošnje.

Kina ima veliki utjecaj i na valutna kretanja u svijetu, pa je tako u njenom posjedu više od 1 000 milijardi američkih obveznica. Kupovna moć Kine je preko 10 trilijuna dolara. Trenutno je Kina na drugom mjestu najmoćnijih ekonomija svijeta, odmah iza SAD-a, ali analitičari procjenjuju da će do 2025. godine, nastavi li gospodarstvo rasti po sadašnjim stopama, Kina dostići razinu BDP-a od 28 trilijuna dolara te će postati najmoćnija ekonomija svijeta. (www.orbus.be, pristupljeno 01.03.2016.)

Kina je već 2009. godine postala brazilski najvažniji trgovinski partner, što je do tada bio SAD. 2014. godine je ukupni volumen trgovinske razmjene iznosio 78 milijardi dolara. Brazil je pri tome ostvario veće prihode od Kine, i to za 3,3 milijarde dolara. Kina je u posljednjih nekoliko godina postala najveći trgovinski partner Brazila, ispred Sjedinjenih Američkih Država, a 2010. godine je bila i najveći investitor u tu južnoameričku zemlju, s ukupnom vrijednošću ulaganja od oko 30 milijardi dolara. Brazilski dužnosnici navode pak da je vrijednost bilateralne trgovine između Brazila i Kine poskočila s 2,3 milijarde dolara u 2000. godini na 56,4 milijarde dolara u 2010. godini. U 2011. godini Kina je u Brazil uložila 9 milijardi dolara, a polovica tog iznosa bila je usmjerena u tehnološki sektor. Kineski kapital dosada je uglavnom ciljao na brazilski poljoprivredni i rudarski sektor, te je vlada u Braziliji pozvala kineske tvrtke da ulažu i u sektore koji se ne bave sirovinama kako bi pomogle uravnotežiti gospodarstvo zemlje. U osnovi se sedamdeset posto trgovine između Brazila i Kine odnosi na robe, dok u Brazilu kažu da su zainteresirani i za poboljšanje poslovnih odnosa u sektoru razvijene i visoko razvijene tehnologije. Također, dvije vlade su postigle dogovor o povećanju kineskih ulaganja u sektor razvijene tehnologije u Brazilu. Posjet kineskog premijera Lia Keqianga Brazilu 2015. godine označio je početak nove epohe u trgovinskim odnosima dviju zemalja. Potpisano je 35 ugovora o suradnji, vrijednih više od 50 milijardi dolara. Najveći projekt je takozvana Transoceanska željeznica čija bi izgradnja trebala stajati deset milijardi američkih dolara. Njome bi se povezala brazilska atlantska obala s peruanskom lukom "Puerto Ilo" na Tihom oceanu, a trasa bi prolazila preko

cijeloga kontinenta. Samo na području Brazila pruga bi bila duga 4.400 kilometara. Tim putem bi se za Kinu trebali izvoziti brazilski proizvodi poput soje, mesa, žitarica i željeznih ruda. "Za Kinu je odlučujuće to što se može pouzdati u uvoz sirovina iz Latinske Amerike", objašnjava Marcos Troyjo, profesor Sveučilišta Columbia u SAD-u. Zato je Peking spreman uložiti mnogo novca u razvoj infrastrukture na južnoameričkom kontinentu. (www.dw.com, pristupljeno 01.03.2016.)

No kod tih "ogromnih" investicija, kako ih naziva brazilsko Ministarstvo vanjskih poslova, ne radi se samo o izvozu sirovina. Prema procjenama državnog tajnika Josea Alfreda Grace Lime, Kina će nastaviti davati ponude i na drugim javnim natječajima u regiji te na taj način ulagati u izgradnju brazilske infrastrukture: u luke, hidroelektrane, zračne luke i željezničke pruge. Taj novac bi Brazilu i te kako dobro došao, budući da se zbog krize i sanacije državnog proračuna moralo odustati od već planiranih državnih investicija. "50 milijardi dolara iz Kine oživjet će brazilsko gospodarstvo i istodobno potaknuti izgradnju i obnovu zastarjele infrastrukture", kaže Ana Soliz Landivar iz Njemačkog instituta za globalne i regionalne studije GIGA iz Hamburga. Ona dodaje da su ti poslovi i za Kinu od ogromne koristi. Transoceanska željeznica će, primjerice, smanjiti troškove transporta između Brazila i Kine, a ulaganja u zračne luke i tehnologiju za zračni prijevoz robe mogu pridonijeti tome da Kina ubuduće u Brazilu obavlja finalnu proizvodnju zrakoplova koje će odande izvoziti u susjedne države. (www.dw.com, pristupljeno 01.03.2016.)

No već se čuju kritike na račun te gospodarske suradnje. Tako se ekolozi bune protiv planirane trase Transoceanske željeznice. Oni tvrde da će, ako ta trasa bude prolazila kroz područje Amazone, to uzrokovati masovnu sječú prašume. Zato je naručena studija kojom bi se preispitao utjecaj te gradnje na okoliš. Prema procjenama Ane Soliz Landivar, prednosti i nedostaci tog kinesko-brazilskog projekta u prvom redu ovise o tome pod kojim će se uvjetima projekt ostvariti i kako će svaka pojedina zemlja voditi pregovore. Ona navodi neka važna pitanja: „Primjerice, potječe li radna snaga iz Kine ili

iz regije? Hoće li se poštivati važeće radno pravo? Hoće li kontrola, menadžment i uprava megaprojekata poput Transoceanske željeznice nakon realizacije biti u rukama južnoameričkih vlada“? (www.dw.com, pristupljeno 01.03.2016.)

Brazil i Kina složili su se da su njihovi prvobitni trgovinski odnosi, koji su se temeljili na brazilskom izvozu roba i kineskom izvozu industrijskih proizvedenih proizvoda, došli do svojih granica i da je vrijeme za novu razinu koju će obilježiti povećana proizvodna integracija, s fokusom na infrastrukturne projekte i ulaganja. (www.croatian.cri.cn, pristupljeno 01.03.2016.)

2.4. Politički i gospodarski odnos Brazila i SAD-a

U jeku krize u Ukrajini, bilo je sve jasnije da države iz kluba BRICS više nisu spremne prihvatiti međunarodnu dominaciju SAD-a, piše Deutsche Welle. Cilj navedenih zemalja u razvoju je jasan: one žele promijeniti globalni poredak u kojem SAD nastupa kao hegemonijalna sila. "Zemlje BRICS-a su forum onih država koje nisu zadovoljne međunarodnim poretom. Itekako bi mogao porasti značaj BRICS-a ukoliko se Rusiju trajno isključi iz skupine G8", prognozira Peter Birle, voditelj Odjela za istraživanje na Ibero-američkom institutu (IAI) u Berlinu. Birle kaže da pet zemalja u razvoju želi trajno "slomiti" odnose moći etablirane nakon 1945. godine, odnosno relativizirati poziciju SAD-a. "Sve zemlje se smatraju silama u usponu i misle kako ih očekuje velika budućnost", kazao je Birle u Stuttgartu na jednom skupu koji se pozabavio odnosom Brazila i Europe.

Posebice Brazil sve karte polaže u intenziviranje suradnje između država BRICS-a. Brazil je 15. i 16. srpnja 2014. godine u Fortalezi organizirao summit BRICS-a. Najvažnija tema je bila utemeljenje zajedničke razvojne banke s početnim kapitalom od 100 milijardi dolara. Brazilsko ministarstvo vanjskih poslova ne taji simpatije za tu ideju. "Razvojna banka je dokaz gospodarske snage BRICS-a i spremnosti tih zemalja da intenziviraju

međusobnu financijsku suradnju", izjavio je jedan visokorangirani diplomat koji je već na prošlom summitu u Durbanu u ožujku 2013. godine, bio uključen u izradu teksta o utemeljenju te banke. Najnoviji sukob između članica BRICS-a i SAD-a dogodio se sredinom travnja u Washingtonu 2014. godine na proljetnom zasjedanju Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), zbog veta američkog Kongresa propala je reforma MMF-a, koja je bila zaključena već 2010. godine. Zemlje članice MMF-a 2010. godine su postigle dogovor o tome da zemlje u razvoju dobiju malo više "težine" u zajedničkom klubu prilikom glasovanja. Radilo se konkretno o "prebacivanju" šest posto prava glasa zbog sve većeg značaja zemalja u razvoju u svjetskom gospodarstvu. Samo u posljednjih deset godina porastao je naime udio država BRICS-a u svjetskom BDP-u sa 18% na oko 28%.

Zbog veta su dodatno pogoršani ionako napeti odnosi između Brazila i SAD-a. Brazilska predsjednica Dilma Rousseff se prilično jasno distancirala od SAD-a nakon otkrića Edwarda Snowdena o prisluškivanju. Rousseff je tada odgodila i planirani posjet američkom predsjedniku Obami u rujnu 2013. godine. Već je i prethodnik Dilme Rousseff na čelu Brazila, predsjednik Lula promocijom takozvane "Kooperacije Jug-Sjever" stvorio temelje protuteže političkoj dominaciji SAD-a u Latinskoj Americi. Pojačana robna razmjena među zemljama u razvoju dovela je do toga da je Kina 2009. postala najveći vanjskotrgovinski partner Brazila, do tada je to bio SAD. Stratešku orijentaciju Brazila prema Aziji i Africi "ubrzala" je kriza u Ukrajini. Pa se tako čini da suradnja unutar BRICS-a raste razmjerno stupnju izolacije Moskve. Brazil, Kina, Indija ili Južnoafrička Republika uopće ne komentiraju događaje u Kijevu ili na Krimu zbog načela nemiješanja, koje intenzivno veže zemlje koje su inače prilično heterogene. (www.index.hr, pristupljeno 01.03.2016.)

Predsjednica Brazila, Dilma Rousseff, preživjela je masovnu kampanju punu dezinformacija koju je protiv nje vodio State Department SAD-a sa svojom brazilskom marionetom, Esiom Nevesom. Tokom teške kampanje između Rousseff i Nevesa, Nevesova opozicija je počela širiti glasine da je Rousseff bila umiješana u skandal koji je uključivao državnog naftnog giganta

Petrobras. Bivši direktor *Petrobras*-a je naveo da su članovi vlade predsjednice Rousseff dobili provizije na ugovore potpisane sa naftnim gigantom, koje su zatim iskorištene za kupovinu podrške u kongresu. (www.webtribune.rs, pristupljeno 01.03.2016.)

Naravno, već je jasno da je Washington pokrenuo napad na jednog od ključnih lidera ekonomske grupe BRICS. Pored jasnog finansijskog napada s ciljem da se oslabi Rusija i Putinova moć, i serijom destabilizacija usmjerenih na Kinu, uključujući nedavnu „revoluciju“ u Hong Kongu, rješavanje socijalistički nastrojene predsjednice je najviši prioritet za zaustavljanje protivnika Novog svjetskog poretka. Razlog zbog kojeg Washington želi da se otarasi Rousseff je jasan. Ona je, kao predsjednica Brazila, jedna od pet lidera BRICS-a, koja je potpisala sporazum od 100 milijardi američkih dolara o formiranju BRICS-ove Razvojne banke i formiranju nove rezervne valute. Ona također podržava zamjenu dolara novom rezervnom valutom. Predsjednicu Rousseff podržavaju milijuni Brazilaca koji više nisu na rubu siromaštva zahvaljujući njenim različitim programima, naročito ekonomskom programu Bolsa Familia, koji je usmjeren na obitelji i samohrane roditelje sa malim primanjima. Njen rival Esio Neves, kojeg podržava SAD i koji vodi Brazilsku socijaldemokratsku stranku, služi interesima tajkuna i saveznika u Washingtonu. Nije samo savez Russeff sa državama BRICS-a ono što je čini glavnom metom Washingtona za destabilizaciju. Pod njenim mandatom, Brazil se polako odupire elektronskom praćenju NSA⁵. Par dana nakon njenog ponovnog izbora, državna firma *Telebras* je najavila planove za izgradnju ogromnog podvodnog telekomunikacijskog kabela od optičkih vlakana do Portugala preko Atlantskog oceana. Kabel koji planira izgraditi *Telebras* biti će dužine 5.200 kilometara. Ovo predstavlja prekid sa dominantnom tehnologijom SAD, obzirom da se projekt planira bez sudjelovanja američkih kompanija. Do sada je gotovo sav transatlantski IT promet putovao preko istočne obale SAD-a do Europe i Afrike, što je

⁵ NSA je skraćena za Nacionalnu Sigurnosnu Agenciju koja je američka vladina agencija koja nadzire i analizira komunikaciju u državi ali i inozemstvu. (www.m.nsa.gov, pristupljeno 04.03.2016.)

omogućavalo špijuniranje od strane Washingtona. (www.webtribune.rs, pristupljeno 01.03.2016.)

Brazil se također odupire američkoj dominaciji po pitanju eksploatacije nafte i plina. Tako su nakon novih otkrića velikih nalazišta nafte ispred obale Brazila veliki naftni giganti iz SAD-a bili bijesni zato što su izgubili kontrolu nad potencijalno najvećim naftnim otkrićima posljednjih desetljeća. Ne samo što su američki giganti poput *Exxon Mobil-a* i *Chevron-a* otjerani, već je *Petrobras* otvorio vrata suradnji sa Kinezima. Zakon koji je donijela vlada 2009. godine je načinio direktora *Petrobras-a* glavnim rukovodiocem priobalnih blokova. Kako su se odnosi između vlade Rousseff i Kine, ali i Rusije i drugih partnera BRICS-a produbljivali, američki potpredsjednik, Joe Biden je otputovao u Brazil gdje se usredotočio na razgovore o razvoju eksploatacije nafte i plina. On se sastao sa predsjednicom Dilmom Rousseff, ali i sa vodećim energetske kompanijama u Brazilu, uključujući *Petrobras*. Iako je malo toga rečeno u javnosti, Rousseff je odbila poništavanje naftnog zakona iz 2009. godine na način koji je odgovarao Bidenu i Washingtonu. Par dana nakon Bidenovog posjeta, pojavila su se Snowdenova otkrića koja su pokazala da su SAD špijunirale Rousseff i više direktore *Petrobras-a*. Ona je naravno bila bijesna i osudila je Obaminu administraciju pred Generalnom skupštinom UN-a zbog kršenja međunarodnog zakona. Također je iz protesta otkazala planiranu posjetu Washingtonu. Nakon toga su odnosi između Brazila i SAD u padu. (www.webtribune.rs, pristupljeno 01.03.2016.)

"Zemlje BRICS-a su za Brazil platforma preko koje se na međunarodnoj pozornici može profilirati kao posrednik i reformator", smatra Cristina Pecequilo, politologinja sa Sveučilišta u São Paulu. Isključenje Rusije iz skupine G 8 po njezinom mišljenju nije tragično: "BRICS ionako bolje zastupa interese zemalja u razvoju od skupine G 8". (www.index.hr, pristupljeno 01.03.2016.)

2.5. Brazilsko članstvo u regionalnim i svjetskim organizacijama

Na prijelazu stoljeća činilo se neizbježnim da će se regionalna integracija u Južnoj Americi pojaviti u rubrici organizacije Free Trade Area of Americas (FTAA) koja je pod vodstvom SAD-a. Ali 2005. godina, kada je projekt trebao započeti, je prošla a projekt je bio u rasulu. Nakon toga su se potaknule inicijative za dvije regionalne integracije kao izazov za američke integracije, Union of South American Nations (UNASUR) i Bolivarian Alternative for the Americas (ALBA). Međutim, ALBA je bila potencijalno mnogo radikalniji izazov neoliberalizmu nego UNASUR. Latinska Amerika je bila u središtu neoliberalne revolucije. Prvi veliki eksperiment s stvaranjem neoliberalne države bio je Čile nakon Pinochetovog udara 1973. Takvo brutalno uvođenje u neoliberalizam počelo je sa represijama prema ljevičarima, radnicima, raznim pokretima i popularnim organizacijama. Za većinu Latinske Amerike neoliberalni zaokret je proveden, ne kroz prisilu, već kroz kompleks međuodnosa između nacionalnih vlada ukazivanjem na neoliberalne perspektive, te agresivnim promicanjem neoliberalnog vjerovanja od strane međunarodnih korporacija i ekonomista. Zajedno su „proizveli“ pristanak na neoliberalizam, čija je glavna karakteristika bila nadzor nacionalnih razvojnih strategija novog regionalizma od strane SAD-a. Ključna ustanova za novi regionalizam je bila FTAA na koju se sa širokog gledišta gledalo kao na oblik trgovinske kolonizacije Južne Amerike od strane SAD-a. Pozadina stvaranja inicijativa za regionalne integracije je iznenađujuće novo stanje stvari u ekonomiji, gdje su ekonomije glavnih ekonomskih sila u Južnoj Americi doživjele ponovni rast. Ideja o regionalnoj integraciji, nastala je krajem prošlog stoljeća a njezin glavni zagovarač je bio Brazil. Južna Amerika je prve korake prema jedinstvu naroda poduzela 2000. godine kada je donesena Brazilska Deklaracija sa 59 točaka, čiji je glavni cilj bio južnoameričko ujedinjenje. Ali što se krije iza tog okretanja regionalnoj integraciji pod vodstvom Brazila? Mnogi smatraju da je Brazilska Deklaracija sa svojom vizijom regionalne integracije bila samo simbol neoliberalizma u

Južnoj Americi. Dvije velike inicijative za regionalnom integracijom, UNASUR i ALBA, svaka na svoj način odražavaju različite aspekte procesa društvenih promjena u Latinskoj Americi. UNASUR predstavlja tvrdnju novih samouvjerenih vlada, koje po prvi puta mogu predvidjeti ekonomski i socijalni razvoj bez nadzora SAD-a, te potragu za alternativnim putem koji će im omogućiti veći manevarski prostor. ALBA se odražava kroz masovne pokrete i skretanje ulijevo u politici Južne Amerike. (Kellogg, Paul; *New Political Science*, Volume 29, Number 2, June 2007, pp. 187-209)

2.5.1. Mercosur, uloga i članstvo Brazila

Mercosur je naziv za zajedničko tržište Južne Amerike, to je kratica na španjolskom jeziku koja stoji za *común Mercado del Sur*, zajedničko tržište na jugu. Svrha Mercosura je promicanje slobodne trgovine između zemalja članica u carinsku uniju. Konstituiran je potpisivanjem ugovora u Asuncionu 26. ožujka 1991. godine. Osnivači organizacije su bili Brazil, Argentina, Urugvaj, Paragvaj, dok je Čile, koji je bio pozvan da se priključi, odgodio svoje pripojenje za povoljniji trenutak. Nakon toga član je postala i Venezuela, dok su pridružene zemlje članice Bolivija, Kolumbija, Ekvador, Peru te Čile. Ugovor iz Asunciona, na temelju kojeg je osnovana organizacija, zamišljen kao sporazum neograničenog trajanja i minimalne upravne strukture potrebne za postizanje ciljeva, stvoren je za vođenje tranzicijskog perioda na zajedničkom tržištu. Prema previđenom, zajedničko je tržište trebalo biti uspostavljeno kao permanentna institucija do 31. prosinca 1994. koja bi obuhvaćala slobodan protok dobara, usluga i proizvodnih faktora, uspostavljanje zajedničke vanjske carine, prihvaćanje zajedničke vanjske carine, prihvaćanje zajedničke trgovinske politike u odnosu na treće zemlje, koordinaciju makroekonomskih i sektorskih politika. (Pomorski zbornik 39, 2001., 1, 57-74, pregledni rad Zlata Drnas de Clement)

Protokolom iz Ouro Pretoa, od 17. prosinca 1994. godine, stvorila se djelomična zona slobodnog tržišta, približno je 90% dobara i proizvoda u slobodnom opticaju, međutim, nastoji se i dalje postići ukinuće tarifa do 2001.

godine. Jednako tako je došlo do stvaranja parcijalne carinske unije, u kojoj oko 85% uvezenih proizvoda iz trećih zemalja zadržava vanjsku zajedničku carinsku tarifu. Mercosur, zajedno s ugovorom iz Asunciona, još i danas, putem protokola iz Ouro Pretoa, i dalje stvara, u vremenu tranzicije, međunarodnu, međuvladinu tvrtku koja je proizašla iz okvirnog ugovora trajne i institucionalizirane kooperacije. Tako postoje različita mišljenja gdje jedni smatraju da je Mercosur međuvladina, međunarodna tvrtka, dok ga drugi definiraju kao proces. Međutim, Mercosur je često bio izložen kritikama s različitih strana zbog pomanjkanja političke volje koja se očitovala tijekom njegovog djelovanja za produbljenjem procesa integracije. (Pomorski zbornik 39, 2001., 1, 57-74, pregledni rad Zlata Drnas de Clement)

2.5.2. UNASUR, uloga i članstvo Brazila

Osnivanje kontinentalne unije Južne Amerike, UNASUR-a, dogodilo se 2008. godine ujedinjenjem prijašnjih organizacija Mercosura i Andske zajednice naroda. UNASUR je ekonomska i sigurnosna zajednica koja uključuje sve zemlje Južne Amerike, sa izuzetkom Francuske Gvajane koja spada u francuske prekomorske teritorije. Sporazum o osnivanju potpisan je u Brasiliji, a u organizaciji su Meksiko i Panama koji zasad imaju status promatrača. UNASUR se razlikuje od prijašnjih pokušaja kontinentalne integracije po svom obimu (sve zemlje su članice) i po tome što UNASUR ne predstavlja regionalnu inicijativu Washingtona, već se organizacija oslanja isključivo na vlastite resurse i diplomatske inicijative. Osim što unija predstavlja pokušaj formiranja jedinstvenog kontinentalnog tržišta, ona teži zajedničkoj obrambenoj politici „poboljšanju multilateralne vojne suradnje, unaprjeđenju povjerenja, izgradnji sigurnosnih mjera i poticanja obrambene industrijske razmjene“.

Brazil ima sve preduvjete da postane predvodnik ujedinjenog kontinenta te da kroz regionalni (UNASUR) i globalni (BRICS) pristup doprinese sigurnosti i napretku Južne Amerike i svijeta u cjelini, pristupom koji će ujediniti i osnažiti kontinent te ga približiti ostalim svjetskim civilizacijama koje

teže izgradnji drugačijeg i pravednijeg svijeta koji se ne povija pred američkim diktatom. Isto tako UNASUR može postati primjer istinske kontinentalne integracije nezavisne od američkog utjecaja, za razliku od Europske unije i nekih drugih organizacija u nastajanju koje svoju sigurnosnu i energetska politiku naslanjaju na SAD te podupiru američki imperijalizam u agresiji na druge civilizacije i države. (www.webtribune.com, pristupljeno 01.03.2016.)

Glavni motiv osnivanja ove organizacije je kombiniranje resursa i prerastanje u snažnu ekonomsku integraciju po uzoru na SAD ili EU. Međutim, postoje i znatni problemi kao što su političke razlike i česte razmirice među zemljama Južne Amerike, ali još i više odnosima s moćnim sjevernim susjedom (SAD). Također jedan od problema je i odnos SAD-a i Venezuele, česti bilateralni sukobi oko trgovinske politike između Brazila i Argentine, Brazila i Paragvaja, te Argentine i Urugvaja, kao i postojanje drugih organizacija praktički na istom prostoru. Tijekom svog djelovanja organizacija je pomogla u rješavanju sukoba između članica, pomagala u rješavanju problema nastalih prirodnim katastrofama, a također je bila uključena i u pitanje suradnje za zajedničku obranu i razvojne projekte. Ugovor o osnivanju organizacije kaže da je UNASUR osnovan od strane članica zbog "odlučnosti za izgradnju južnoameričkog identiteta i državljanstva, te razvijanja integriranog regionalnog prostora".

Organizacija ima glavnog tajnika kojeg biraju šefovi država članica na rok od dvije godine, a njegove glavne dužnosti su: pomaganje članicama organizacije u obavljanju svojih dužnosti, priprema i predstavljanje godišnjih izvješća, te koordinacija sa drugim regionalnim multinacionalnim organizacijama u svrhu provođenja ciljeva organizacije. Također, UNASUR ima i predsjednika čija dužnost traje jednu godinu, a njega izabire svaka članica posebno, a rotacija se bazira na abecednom redu zemalja. Njegove dužnosti su: predsjedavanje sastancima koje organizira organizacija, predstavlja organizaciju na međunarodnim konferencijama. Unutar organizacije postoji Vijeće obrane koje određuje regionalne politike obrane te

usklađivanje strategija. Postoje i odbori koji se bave pitanjima zdravlja, društvenog razvoja, infrastrukture, obrazovanja, droge, energije i ekonomije. Iako UNASUR teži biti multinacionalna organizacija, i nakon što je prošlo više od 7 godina od osnivanja još uvijek nije uspjela uspostaviti bilo kakve pravne i normativne osnove ili institucionalnu strukturu. Osim toga sposobnosti organizacije za suradnju nerazmjerno utječu prema veličini brazilskog gospodarstva koje čini preko 60% ukupnog BDP-a UNASUR-a. Podaci Svjetske banke pokazuju da je Brazil, zemlja s najjačim unutarnjim tržištem u Južnoj Americi, ujedno i najmanje trgovinski ovisna ekonomija unutar organizacije. (www.as-coa.org, pristupljeno 01.03.2016.)

2.5.3. Uloga ALBE u Južnoj Americi

ALBA, čiji je formalni naziv Bolivarijanski savez za narode naše Amerike, je međunarodna organizacija temeljena na ideji društvene, političke i ekonomske integracije zemalja Latinske Amerike i Kariba. Ime „Bolivarijska“ odnosi se na ideologiju Simona Bolivara, vođu južnoameričke neovisnosti u 19-om stoljeću, rođenom u Caracasu, koji je želio da se Južna Amerika ujedini u jednu „Veliku naciju“. Osnovana je od strane Kube i Venezuele, kada su u prosincu 2004. godine predsjednici Fidel Castro i Hugo Chavez potpisali povijesni sporazum. Od tada se organizacija postepeno širila pa tako danas ima 11 članica. Povezana je sa socijalističkim i socijaldemokratskim vladama koje žele učvrstiti regionalnu ekonomsku integraciju temeljenu na viziji socijalne skrbi, cjenkanja i uzajamne ekonomske pomoći.

Ovaj sporazum bio je usmjeren na razmjenu medicinskih i obrazovnih resursa i nafte između dvije države. Tako je Venezuela počela isporuku oko 96 000 barela nafte dnevno iz svoje državne naftne kompanije PDVSA na Kubu po vrlo povoljnim cijenama. U zamjenu, Kuba je poslala 20 000 medicinskog osoblja i tisuće nastavnika, koji su bili zaposleni u državnim institucijama, u najsiriromašnije regije Venezuele. Sporazumom je također postalo moguće da ljudi iz Venezuele putuju na Kubu po specijalnu

medicinsku skrb, i to besplatno. Također, među mnogim inicijativama dogovoreno je da se u zdravstvenoj skrbi u Venezueli otvori oko 1000 zdravstvenih centara raznih vrsta čije će usluge biti besplatne, izučiti u Venezueli 40 000 liječnika i 5 000 specijalista zdravstvene tehnologije, izučiti na Kubi 10 000 ljudi iz Venezuele iz područja medicine i sestrinstva, nastaviti rad 30 000 kubanskih liječnika i drugih zdravstvenih radnika u Venezueli. U obrazovnom sektoru nastavi suradnja na iskorjenjivanju nepismenosti u Venezueli (projekt uključuje učenje čitanja i pisanja 1,46 milijuna Venezuelanaca), rad sa 1,26 milijuna ljudi na nadogradnji njihovog školovanja na razini šestog razreda, te rad sa srednjoškolcima kako bi im pomogli sa pripremama i upisima na fakultete. U ekonomiji su „dvije delegacije identificirale 11 projekata za uspostavu zajedničkih ulaganja i ostalih metoda ekonomskih dopuna na Kubi i Venezueli, koji će se postupno formalizirati nakon što studija koja je u tijeku potvrdi svoju ekonomsku održivost“, uključujući inicijative vezane za željezo i čelik, željezničku infrastrukturu, pomorski promet, iskope nikla i kobalta, te popravak i izgradnju plovila.

Cijeli proces vezan uz ALBA-u nije samo implicitno izazov neoliberalizmu i FTAA, nego čini eksplicitni izazov koji je ugrađen u dokumente u samom procesu osnivanja ALBA-e. Više formalno ustrojstvo ALBA filozofije pripremljeno je dokumentom u veljači 2005. godine od strane Venezuelanske Banke za vanjsku trgovinu (Bancoex). Taj dokument tvrdi da „ALBA stavlja naglasak na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti“. Bancoex smješta ALBU kao proširenje filozofije međunarodne politike i trgovine Bolivarijske države: dokument tvrdi da prepoznavanje i ispravljanje asimetrije između zemalja članica mora biti u središtu razvoja i primjene ALBA-e. Vlada Venezuele je protiv procesa liberalizacije, deregulacije i privatizacije koji ograničavaju sposobnost države i vlade za oblikovanje i provođenje politike za obranu prava naših ljudi da imaju pristup uslugama dobre kvalitete i povoljnih cijena. Za vladu Venezuele javne usluge su za zadovoljavanje potreba ljudi, a ne za trgovinu i ekonomske dobiti. Ideja je pomoći najslabijim

zemljama da prevladaju nedostatke koji ih odvajaju od najmoćnijih zemalja regije. Tako novinar Pedro Monreal ističe sporazume inspirirane ALBA-om između Venezuele i Kube, ali onda dalje tvrdi „ da je ALBA zamišljena kao mnogo veći proces alternativne integracije u Južnoj Americi i Karibima“.

ALBA-u se vidi ne samo kao niz bilateralnih odnosa Venezuele i nekih manjih država u regiji, nego i u kombinacijama s mnogo ambicioznijim regionalnim integracijama kao što su Mercosur i UNASUR, ali te organizacije imaju drugačije podrijetlo i logiku od ALBA-e. One su pokrenute inicijativama koje su dolazile iz Brazila, dok ALBA ima podrijetlo u masovnim pokretima koji su krojili politiku u Venezueli, Kubi, Boliviji i drugim zemljama. Pa je tako ALBA postala sinonim radikalnih reformi koje su bile u tijeku u Venezueli i simbol nade za radikalnu transformaciju koja se pojavila sa lijevo orijentiranim vladama u Latinskoj Americi kao cjelini. (Kellogg, Paul; *New Political Science*, Volume 29, Number 2, June 2007, pp. 187-209)

3. USPOREDBA BRAZILA SA ZEMLJAMA U OKRUŽENJU I SVIJETU

3.1. Brazil u usporedbi sa zemljama u okruženju

Kao najrazvijenije ekonomije Latinske Amerike često se navode Argentina, Brazil, Čile, Urugvaj, Meksiko i Venezuela. Međutim trenutno se nijedna od navedenih zemalja po ekonomskoj snazi ne može mjeriti sa Brazilom. U prošlosti je Argentina bila najveći konkurent Brazilu za poziciju lidera u Južnoj Americi. Ali kako je Argentina tijekom devedesetih godina doživjela gospodarski slom i nije se u stanju nadmetati sa Brazilom, vodstvo Argentine je prihvatilo poziciju tzv. junior partnera te radi na poboljšanju bilateralnih odnosa i jačanju gospodarskih veza sa Brazilom. Jedino značajno gospodarstvo za koje ekonomski analitičari smatraju da bi moglo biti konkurencija dominantnoj poziciji Brazila jest meksičko. Iako po podjelama Meksiko spada u zemlje Latinske Amerike, smatra se da je geografski previše udaljen od Brazila da bi predstavljao ozbiljnu prijetnju, a također Meksiko se odlučio jače gospodarski povezati sa SAD-om i Kanadom putem NAFTA-e što mu znatno smanjuje mogućnost utjecaja na niz političkih i gospodarskih pitanja u Južnoj Americi. (www.hrvatski-vojniki.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

Brazil je po svim društveno-ekonomskim pokazateljima lider Južne Amerike. Tako je svojom veličinom najveća država Južne Amerike, zauzima više od 40% ukupne površine Južne Amerike, te je po veličini peta država svijeta, a u Brazilu živi oko 1/3 ukupnog broja stanovnika Južne Amerike. Po veličini BDP-a je trenutno šesta ekonomija svijeta, te druga u obje Amerike, odmah iza SAD-a. Također, po godišnjim stopama rasta BDP-a Brazil posljednjih desetak godina ima najbrže rastuću ekonomiju u obje Amerike. Iznos BDP-a Brazila iznosi gotovo 50% ukupnog BDP-a Južne Amerike. Kako je Brazil trenutno jedna od najmoćnijih i najbrže rastućih ekonomija u svijetu sa svim zemljama Južne Amerike ostvaruje vanjskotrgovinski suficit, tako primjerice vrijednost izvezenih dobara u Argentinu nadmašuje vrijednost

uvezenih dobara iz Argentine za gotovo 100%. Pa tako na kraju možemo zaključiti da je Brazil hegemon, odnosno lider u regiji koji na neki način polako zamjenjuje ulogu SAD-a.

3.2. Brazil u usporedbi sa zemljama u svijetu

Brazil je u posljednjih desetak godina postao jedna od vodećih svjetskih gospodarskih sila, uz bok članicama skupine G-7 najmoćnijih ekonomija svijeta, a neke je već i nadmašio po ukupnom BDP-u, a također i po godišnjim stopama rasta BDP-a. Kako bi dobili što bolji uvid napravljena je usporedba godišnjih stopa rasta BDP-a Brazila i članica skupine G-7 za posljednjih deset godina.

Tablica 2: Prikaz godišnjih stopa rasta BDP-a Brazila i članica skupine G-7 u posljednjih deset godina u postocima

Godina	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Država										
Brazil	3,1	4	6	5	-0,2	7,6	3,9	1,8	2,7	0,1
SAD	3,3	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4
Japan	1,3	1,7	2,2	-1	-5,5	4,7	-0,5	1,8	1,6	-0,1
Kanada	3,2	2,6	2	1,2	-2,7	3,4	3	1,9	2	2,4
Velika Britanija	3	2,7	2,6	-0,5	-4,2	1,5	2	1,2	2,2	2,9
Njemačka	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,6	4,1	3,7	0,4	0,3	1,6
Francuska	1,6	2,4	2,4	0,2	-2,9	2	2,1	0,2	0,7	0,2
Italija	0,9	2	1,5	-1	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	-0,4

Izvor: Svjetska Banka; Obrada autor

Iz podataka navedenih u tablici vidljivo je da je stopa rasta BDP-a u Brazilu najveća od svih uspoređivanih zemalja do 2012. godine, kada na kratko primat preuzima SAD, da bi sljedeće godine Brazil opet imao najveću stopu rasta BDP-a. Dakle, Brazilsko gospodarstvo je u proteklih desetak godina raslo po izuzetno visokim stopama i samim time je opravdano Brazil uvršten među najbrže rastuća gospodarstva u svijetu, te se pretvorio u snažnu ekonomsku svjetsku silu. Isto tako, nakon svjetske ekonomske krize

2008. godine, Brazil je bio jedna od rijetkih zemalja koje su se strašno brzo oporavile i bilježio je konstantan godišnji rast stope BDP-a sve do 2014. godine kada je rast bio neznatan, dok prema neslužbenim podacima za 2015. godinu bilježi pad stope rasta BDP-a od oko 3,5%. Time se predviđanja Euler Hermesa da bi brazilsko gospodarstvo moglo upasti u krizu pokazuju točnim, te ga očekuju duboke strukturne reforme kako bi nastavilo bilježiti izuzetne rezultate koje je imalo u proteklih desetak godina. (Vlastita interpretacija autora, www.tportal.hr, pristupljeno 09.02.2016.)

4. SOCIOEKONOMSKE NEJEDNAKOSTI U BRAZILU

Jedan od gorućih problema u globalnom planu i programu za razvoj zdravstva je prožimanje nejednakosti. Svjetski Ekonomski forum je nedavno identificirao širenje ekonomske nejednakosti kao drugi najvažniji svjetski trend globalnog interesa. Osim njezinih štetnih učinaka na gospodarski rast i smanjenje siromaštva, takva nejednakost je moralno upitna: ona pogoni socijalnu isključenost, nagriza socijalnu strukturu i prijeti sigurnosti na globalnoj razini. Kako je otkrila Komisija Svjetske zdravstvene organizacije o Socijalnim odrednicama zdravlja, ekstremna ekonomska nejednakost pogoni i druge društvene nejednakosti. Štoviše, dohodovne nejednakosti su istaknuta odrednica zdravstvenih nejednakosti – ako su dohodovne nejednakosti od strane društva osuđene kao nepravedne i nešto što se može izbjeći – dolazi do zdravstvenih nejednakosti. Zemlje BRICS-a su proglasile zdravstvenu suradnju kao prioritet i mnogi kreatori politike vide BRICS kao zemlje koje će preoblikovati svjetsku zdravstvenu suradnju. Dva koncepta, „zdravlje kao ljudsko pravo“ i „zdravlje u svim politikama“, prožimaju velik angažman zemalja BRICS-a u globalnom zdravstvu. Čini se vrlo izglednim da će zemlje BRICS-a iskoristiti svoje resurse i stručnost u podršci eliminacije globalne zdravstvene nejednakosti. Tako se zdravstvena nejednakost u Brazilu u posljednjih 20-ak godina znatno smanjila. (Mujica, Oscar; Socioeconomic inequalities and mortality trends in BRICS, 1990–2010.)

4.1. Zdravstveni sustav u Brazilu

Zdravstvo u Brazilu financira vlada. Ministarstvo zdravstva je odgovorno za javno zdravstvo, državne bolnice (također se nazivaju i općinskim bolnicama) i zdravstvene usluge. Građani koji su u Brazilu legalno, uključujući i strane državljane, imaju pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu u javnim klinikama ili bolnicama ako posjeduju RG – što je brazilska osobna iskaznica, ili SUS karticu – što je brazilska zdravstvena iskaznica. Bolnice i klinike koje financira vlada pružaju dobru zdravstvenu uslugu, međutim u

njima se stvaraju enormne gužve iz razloga što su besplatne. Međutim građani smatraju da je stanje u zdravstvu iznimno loše iz razloga što nema dovoljno bolnica, nedostaje liječnika, čekanja na pregled su vrlo duga, pa se za običan pregled čeka najmanje po četiri sata. Također same bolnice nisu u najboljem stanju, nedostaje liječnika i medicinskih sestara, a također nedostaje i medicinska oprema. Oko 70% stanovništva koristi javne bolnice i klinike dok ostatak koristi usluge privatnih bolnica ili klinika koje si sami plaćaju ili su obuhvaćene privatnim zdravstvenim osiguranjem. Strani državljani isto tako mogu koristiti privatne bolnice ali su dužni sve tretmane platiti. Brazilska vlada nadgleda javne zdravstvene programe, kao što su Farmacia Popular, čiji je cilj učiniti najvažnije lijekove lako dostupnima za stanovništvo u ljekarnama diljem zemlje, i to po povoljnim cijenama. Kako bi se lošem stanju u zdravstvu stalo na kraj brazilski parlament je izglasao odluku po kojoj se prihodi od novootkrivenih nalazišta nafte moraju usmjeriti u javno obrazovanje i javno zdravstvo. Također, ostaje se i pri planu da se uveze određeni broj stranih liječnika kako bi se pokrile rupe u zdravstvenom sustavu, iako se tome planu protive brazilske liječničke udruge.

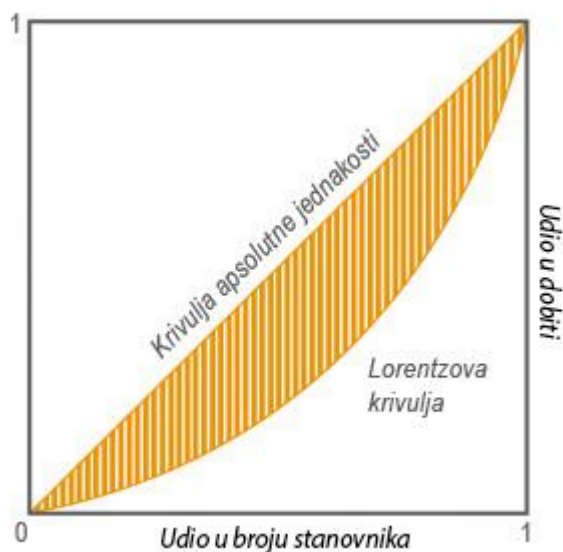
Prema mišljenju brazilske vlade najznačajniji problemi u brazilskom zdravstvu su:

- Smrtnost dojenčadi: oko 2,50% smrtnosti dojenčadi, dok je u najnerazvijenijim dijelovima zemlje taj postotak čak 3,77%
- Smrtnost majki nakon poroda: oko 73,1 smrtnih slučajeva na 100 000 rođene djece
- Smrtnost od nezaraznih bolesti: 151,7 smrtnih slučajeva na 100 000 stanovnika uzrokovanih problemima sa srcem i krvnim žilama, te 72,7 umrlih na 100 000 stanovnika od posljedica raka
- Smrtnost uzrokovana vanjskim uzrocima (automobilske nesreće, nasilje, samoubojstva): 71,7 umrlih na 100 000 stanovnika, što iznosi 14,9% svih smrtnih slučajeva u zemlji

Posljednjih desetak godina, sljedeći gospodarski napredak, uložen je velik napor za pružanje što bolje njege za majke i djecu kako bi se navedeni postoci smrtnosti majki i dojenčadi što više smanjili. Neki analitičari smatraju da su navedene smrtnosti u izravnoj vezi sa dohotkom i prihodom, a u prilog tome idu i istraživanja na temelju kojih se došlo do zaključka da su najveći postoci smrtnosti majki i dojenčadi upravo u najnerazvijenijim područjima Brazila. Kako Brazil u posljednjih desetak godina bilježi visok ekonomski rast tako se i postoci smrtnosti smanjuju, te se ulažu velika sredstva za poboljšanje zdravstvene njege za majke i novorođenčad. (www.wikipedia.org, pristupljeno 29.02.2016.)

4.2. Ekonomska nejednakost u Brazilu

Smanjivanje socijalnih razlika među Brazilcima započelo je uvođenjem raznih socijalnih programa koje je uveo predsjednik Lula u trenucima kada je počelo razdoblje ekonomskog napretka Brazila. Njegovi socijalni programi smanjili su broj stanovnika koji živi ispod granica iznimnog siromaštva za 50%, što je oko 29 milijuna ljudi, dok je oko 50 milijuna ljudi prešlo u srednju ili višu klasu. Ekonomska nejednakost se može izmjeriti pomoću Ginijevog koeficijenta ili indeksa, koji je najpoznatija i najkorištenija mjera izračuna ekonomske nejednakosti. Jedan od razloga njegove popularnosti je što se lako može objasniti kao odnos dvije površine ispod krivulje apsolutne jednakosti (koja je zapravo ravna linija). Gini je omjer sjenčanog dijela kojeg omeđuju krivulja apsolutne jednakosti i Lorenzova krivulja s površinom trokuta kojeg zatvaraju stranica krivulje apsolutne jednakosti, te stranice koje prikazuju udio stanovnika i udio bogatstva, kao što je prikazano na *Slici 2*.

Slika 2: Slikovni prikaz Ginijevog koeficijenta ili indeksa

Dakle, Gini indeks mjeri u kojoj mjeri raspodjela dohotka (ili u nekim slučajevima potrošnja) među pojedincima i kućanstvima u gospodarstvu odstupa od savršeno jednake raspodjele. Lorentzova krivulja sastavlja parove vrijednosti između kumulativnih postotaka ukupnih primljenih prihoda i kumulativnog broja korisnika, počevši od najsiromašnijih pojedinaca ili kućanstava. Ginijev indeks mjeri područje između Lorentzove krivulje i hipotetske linije apsolutne jednakosti, izražen kao postotak od maksimalne površine ispod crte. Tako Ginijev indeks 0 predstavlja savršenu jednakost, dok je indeks 100 podrazumijeva savršenu nejednakost. U posljednjih desetak godina GINI Indeks Brazila se kreće u rasponu vrijednosti između 52,9 i 58,0. Takve vrijednosti nam govore da u Brazilu postoje dosta velike nejednakosti u raspodjeli bogatstva. (www.banka.hr, www.worldbank.org, pristupljeno 29.02.2016.)

Brazil se nalazi na visokom šesnaestom mjestu u svijetu po nejednakosti raspodjele dohotka. Pa tako najbogatijih 10% stanovništva posjeduje 38% ukupnog brazilskog bogatstva, dok najsiromašnijih 10% stanovništva posjeduje tek 2% ukupnog brazilskog bogatstva. Također, nejednakost raspodjele dobiti se očituje i kroz broj milijunaša u Brazilu i broj ljudi koji žive

ispod granica siromaštva. Tako je u 2015. godini u Brazilu bilo 168 000 milijunaša, od kojih je 10 300 multi-milijunaša, to su oni ljudi čije se bogatstvo procjenjuje na više od 10 milijuna američkih dolara. Drugu krajnost nejednakosti raspodjele dohotka čine ljudi koji žive ispod granica siromaštva sa prihodom manjim od mizernog 1 dolara dnevno. Takvih ljudi, koji većinom žive u sirotinjskim četvrtima velikih gradova koje se nazivaju favele, ima oko 11,5 milijuna, što je gotovo 6% ukupnog broja stanovnika Brazila. Isto tako nejednakosti raspodjele dohotka se očituju i kroz vlasništvo zemljišta, pa tako u Brazilu 1% stanovništva posjeduje 99% zemljišta Brazila. (www.aa.com.tr, pristupljeno 29.02.2016.)

Ipak, stvari na koje građani najviše negoduju su plaće političara. Pa tako zastupnici i senatori primaju mjesečnu plaću od oko 7 500 dolara, imaju razne druge beneficije i pogodnosti kao što su npr. stambena potpora od oko 1 400 dolara, oko 2 100 dolara za zračne letove ovisno o putovanju, pa tako svi ti troškovi mogu dosegnuti i svotu od oko 80 000 dolara, a k tome još treba dodati i oko 27 000 dolara za troškove ureda, dok predsjednik parlamenta ima plaću od oko 12 000 dolara. Minimalna plaća u Brazilu iznosi oko 315 dolara mjesečno, pa zbog takvog stanja obični građani, koji žive znatno lošije, žele da političari budu osjetljiviji na socijalne prilike radnika. Radnici u računovodstvu i administraciji, te profesori imaju plaće otprilike oko 1 500 dolara mjesečno, inženjeri oko 1 900 dolara, dok najviše plaće imaju suci i državni tužioc koji zarađuju oko 6 000 dolara mjesečno. Na temelju navedenih podataka vidi se velika nejednakost raspodjele dohotka, pa tako političari imaju čak do 5 puta veće plaće od npr. profesora sa visokom stručnom spremom. (www.slobodnadalmacija.hr, pristupljeno 01.03.2016.)

Također, neki državni službenici imaju plaće i doprinose kojima potpuno posramljuju svoje kolege u razvijenim svjetskim državama. Pa tako pojedini službenici zarade više od npr. predsjednika Vrhovnog suda ili predsjednice države. Brazilski javni sektor postao je priželjkivana utvrda povlastica zbog moćnih sindikata određenih skupina javnih službenika, jake pravne zaštite zaposlenih u državnim službama, te obilatih beneficija koje poznavatelji znaju

i te kako dobro iskoristiti. "Neravnomjernost plaća u našoj državnoj birokraciji dosegla je točku krajnje i apsolutne sramote", tvrdi Gil Castello Branco, direktor organizacije Contas Abertas, koja pomno prati državni proračun. Iako se brazilska vlada bez ikakvih problema financira putem naplate poreza i izdavanja dugovanja, službe kao što su obrazovanje i sustav obrade otpada i dalje su u bijednom stanju. Unatoč visokim porezima, Brazil je na posljednjem mjestu popisa 30 bogatih industrijaliziranih zemalja i zemalja u razvoju po kvaliteti usluga koje građani dobivaju u odnosu na plaćeni porez, tvrde u neprofitnoj udruzi Brazilian Institute of Tax Planning. Ipak, u posljednje vrijeme vlada je donijela niz uredbi i zakona kojima će se takvim takozvanim „superplaćama“ stati na kraj i dovesti ih u normalne okvire. (www.poslovni.hr, pristupljeno 29.02.2016.)

5. ZAKLJUČAK

Brazil svoj gospodarski uzlet duguje podjednako i politici i resursima koje kao država posjeduje. Tako su s političke strane za uzlet zaslužni predsjednici koji su uspjeli staviti pod nadzor goruće probleme koji su bili prepreka za gospodarski razvoj, kao što je u nekoliko navrata bila inflacija, devizni tečaj, te provođenje mjera socijalne politike čiji su se rezultati očitovali kroz pomaganje najugroženijem stanovništvu kroz razne potpore i subvencije. Takvim mjerama veliki broj ljudi je izbačen iz ralja siromaštva te su si mogli priuštiti normalan život i krov nad glavom.

Ipak, bez prirodnih resursa koje Brazil posjeduje takav gospodarski uzlet nikako ne bi bio moguć. Pa se tako najvažnijim resursima Brazila smatraju goleme obradive poljoprivredne površine, bogati rudnici minerala te raznih vrsta željeznih ruda, zlata, dijamanta, te ogromne zalihe nafte. Od pronalaska dva velika nalazišta nafte 2007. i 2010. godine ispred obala Rio de Janeira Brazil je od uvoznika nafte postao jedan od najvećih svjetskih izvoznika nafte. U zemlji je snažno razvijen poljoprivredni sektor koji je zbog kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta te ekonomije obujma izuzetno konkurentan na svjetskom tržištu pa je tako Brazil jedan od najvećih svjetskih izvoznika kave, šećerne trske, govedine i soje. Isto tako snažno je razvijen i sektor usluga, a vrlo brzo se razvijaju industrije čelika, IT sektor, te proizvodnja automobila i aviona. Trenutno najvažniji trgovinski partner Brazila je Kina, koja je ujedno i najveći strani investitor u Brazilsko gospodarstvo. Tako zajednički ulažu velika sredstva u infrastrukturu, posebice modernizaciju i izgradnju novih prometnica i željeznica kako bi još smanjili troškove transporta roba između dvije zemlje te bi uštedeni novac nastavili ulagati u napredak gospodarstva.

Brazil je član mnogih regionalnih i svjetskih trgovačkih i ostalih organizacija. Također spada u pet najbrže rastućih ekonomija svijeta koje su poznate pod akronimom BRICS. Samim time je gospodarski lider u regiji, te je na neki način i počeo zamjenjivati SAD u toj ulozi. Odnosi sa SAD-om su

narušeni, a posebno zbog otkrića da su tajne službe SAD-a godinama prisluškivale najviše pozicionirane političke dužnosnike Brazila. Kako je Brazil postao jedna od ekonomskih sila u svijetu, kao takav ima utjecaj na mnoge važne stvari što se SAD-u nikako ne dopada.

Da ne bi bilo sve tako dobro, valja istaknuti da Brazil ima i problema, posebno se to odnosi na još uvijek velike socioekonomske nejednakosti. Veliki problemi su u zdravstvenom sustavu. Iako su javne bolnice besplatne građani smatraju da ih nema dovoljno, nedostaje liječnika i drugog medicinskog osoblja, te postoje strašno velike gužve za liječenje. U privatnim klinikama takvih problema nema, samo što su tamo usluge skupe pa si vrlo mali broj građana to može priuštiti. Također treba istaknuti velike razlike u plaćama između političara i običnih ljudi koje su enormne, te su građani bijesni zbog toga i smatraju da političari trebaju pokazati veću dozu socijalne osjetljivosti. Vlada poduzima određene mjere za smanjivanje tih nejednakosti kako bi Brazil nastavio i dalje razvijati svoje ekonomsko čudo, te kako bi što većem broju stanovništva pružili dostojan život i mogućnosti za uživanje plodova strelovitog gospodarskog uzleta i napretka.

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Mario Cvetko pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom ZNAČENJE BRAZILA U JUŽNOJ AMERICI I SVIJETU: VADREGIONALNA SILA U VZLETU OBIJEŽENA UNUTARNJIM NEJEDNAKOSTIMA te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:
Mario Cvetko

Mario Cvetko
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Mario Cvetko neopozivo izjavljujem da sam suglasan s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom ZNAČENJE BRAZILA U JUŽNOJ AMERICI I SVIJETU: VADREGIONALNA SILA U VZLETU OBIJEŽENA UNUTARNJIM NEJEDNAKOSTIMA čiji sam autor.

Student:
Mario Cvetko

Mario Cvetko
(vlastoručni potpis)

6. LITERATURA

1. Kellogg, Paul; *New Political Science*, Volume 29, Number 2, June 2007, pp. 187-209
2. Mielniczuk, Fabiano; *Third World Quarterly*, Vol. 34, No. 6, 2013, pp 1075–1090
3. Mujica, Oscar; Socioeconomic inequalities and mortality trends in BRICS, 1990–2010
4. Nancy Elena Ferreira Gomes; *BRIC Countries: Brazil, an emerging power*, JANUS.NET, e-journal of International Relations, ISSN: 1647-7251, Vol. 2, n.š 2 (Autumn 2011), pp. 125-130
5. Pomorski zbornik 39, 2001., 1, 57-74, pregledni rad Zlata Drnas de Clement
6. Victor Manuel Isidro Luna; BRICS' bank: possibilities and constraints
7. www.aa.com.tr
8. www.as-coa.org
9. www.banka.hr
10. www.croatian.cri.cn
11. www.dw.com
12. www.hrvatski-vojniki.hr
13. www.index.hr
14. www.novosti.rs
15. www.orbus.be
16. www.poslovni.hr
17. www.tpportal.hr
18. www.webtribune.rs
19. www.wikipedia.org
20. www.worldbank.org

7. PRILOZI

7.1. Popis tablica

Tablica 1: Korelacija BDP-a i vanjskog duga, te BDP-a i direktnih inozemnih investicija

Tablica 2: Prikaz godišnjih stopa rasta BDP-a Brazila i članica skupine G-7 u posljednjih deset godina u postocima

7.2. Popis slika

Slika 1: Administrativna podjela Brazila

Slika 2: Slikovni prikaz Ginijevog koeficijenta ili indeksa